

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Задорожна Р.П.

*доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Білоцерківський національний аграрний університет*

Зміна клімату в Україні: деякі цифри

2024 рік – найтепліший за всю історію спостережень.

За 11 місяців 2025 року по Україні випало лише 80% норми опадів. У низці районів півдня, центру та північного сходу – лише половина норми.

На півдні ймовірність посухи сягає 70%.

Зникнення великої водойми не може пройти безслідно: у регіонах, прилеглих до Каховського водосховища, влітку спостерігалось лише 1–6 випадків дощу за 100 днів на тлі тривалих періодів спеки 36–40°C, що сприяло різкому дефіциту опадів.

UA ▾ **НОВИНИ** БЛОГИ/ДУМКИ СТАТТІ **ВІДЕО** ІНТЕРВ'Ю РЕКЛАМА КАТАЛОГ КОМПАНІЙ

Головна > Відео > Україна стала лідером по зростанню середньорічної температури серед країн Європи

ВІДЕО ГОЛОВНІ НОВИНИ

Україна стала лідером по зростанню середньорічної температури серед країн Європи

Від Seeds — Від Лют 27, 2025

<https://www.seeds.org.ua/ukraina-stala-liderom-po-zrostannyu-serednorichnoi-temperaturi-sered-krajin-yevropi/>

ТЕМИ ▾ БЛОГИ ПОСЛУГИ КАТАЛОГ КОМПАНІЙ

Главная / Темы / Цікаве

Основні кліматичні загрози для українських аграріїв

ЦІКАВЕ 28 октября 2021 в 11:00

 FACEBOOK TWITTER LINKEDIN POCKET

Погодні лиха, через які страждають українські поля, відбуваються все частіше. Ви можете цього не помічати, але зміни кліматичних умов в країні неминучі та незворотні.

<https://aggeek.net/ru-blog/osnovni-klimatichni-zagrozi-dlya-ukrainskih-agrariiv>

Сільське господарство в Україні дуже впливає на клімат – експерт

<https://freedome.org.ua/sil-s-ke-hospodarstvo-v-ukraini-duzhe-vplyvaie-na-klimat-ekspert/>

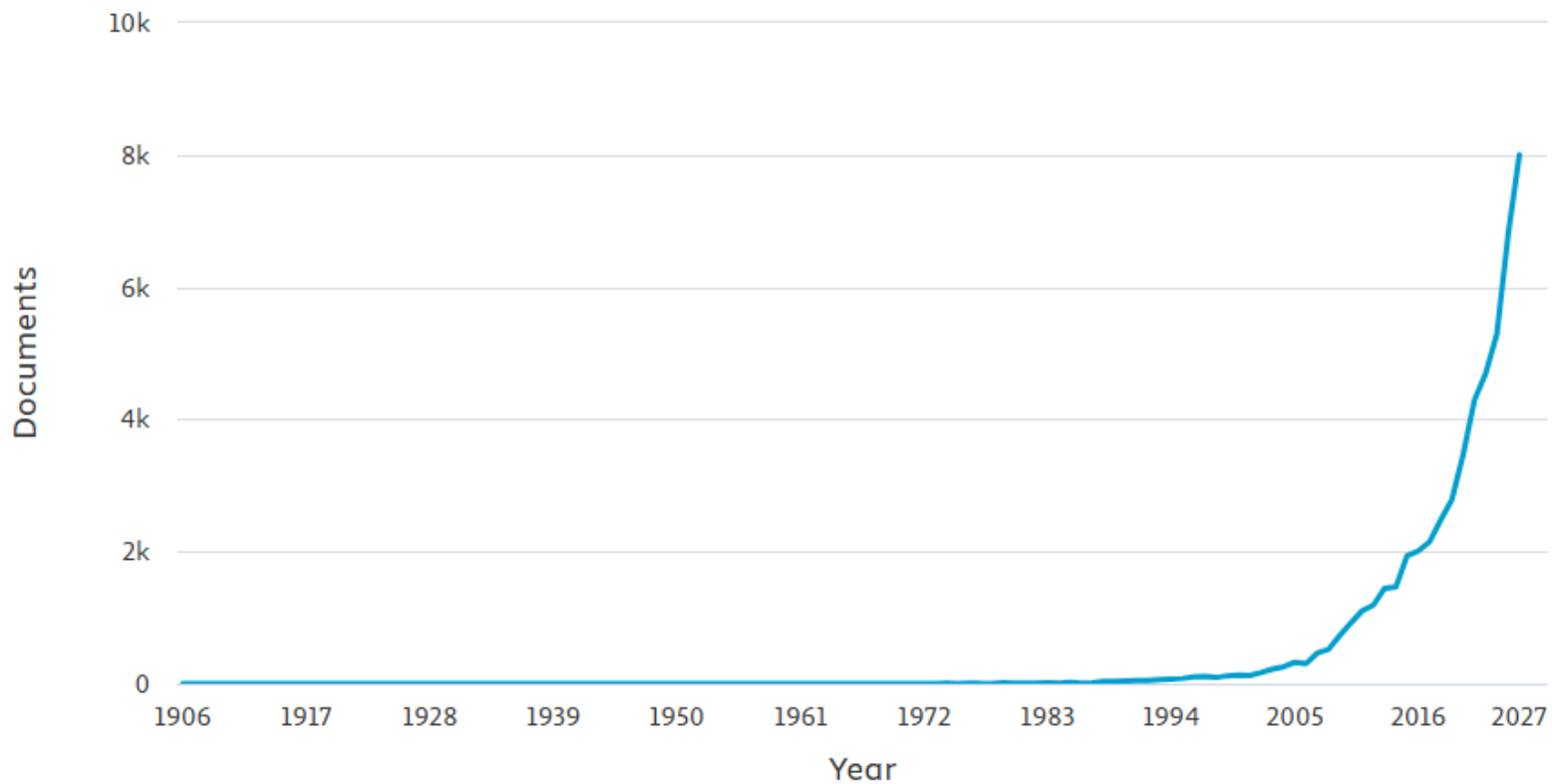
54 229 document results

Select year range to analyze: 1906 to 2025 Analyze

Year ↓ Documents ↑

Year	Documents
2025	8003
2024	6798
2023	5296
2022	4693
2021	4293
2020	3471
2019	2789
2018	2478
2017	2145

Documents by year

OXFORD JOURNALS
OXFORD UNIVERSITY PRESS

Climatic Change and Agricultural Exhaustion as Elements in the Fall of Rome

Author(s): Ellsworth Huntington

Source: *The Quarterly Journal of Economics*, Feb., 1917, Vol. 31, No. 2 (Feb., 1917), pp. 173-208

Published by: Oxford University Press

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/1883908>

REFERENCES

Linked references are available on JSTOR for this article:

[https://www.jstor.org/stable/1883908?seq=1&cid=pdf-](https://www.jstor.org/stable/1883908?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents)

[reference#references_tab_contents](https://www.jstor.org/stable/1883908?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents)

You may need to log in to JSTOR to access the linked references.

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Oxford University Press is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *The Quarterly Journal of Economics*

THE
QUARTERLY JOURNAL
OF
ECONOMICS

FEBRUARY, 1917

CLIMATIC CHANGE AND AGRICULTURAL
EXHAUSTION AS ELEMENTS IN THE
FALL OF ROME

SUMMARY

I. Decline in Roman agriculture, 173. — Contrasted views, 175. — Liebig and Simkhovitch on exhaustion of soil, 176. — Conrad on climatic change, 177. — II. Four climatic hypotheses: (1) Uniformity, 178. — Geological view, 178. — Historical view, 179. — Ancient famines, 180. — Water works, 181. — Cyrene, 181. — Ilandarin, 182. — Ancient vegetation and crops, 183. — (2) Local changes and deforestation, 185. — (3) Progressive change in one direction, 185. — (4) Pulsatory or irregular changes, 186. — III. Caspian Sea, 186. — California lakes and trees, 188. — Palmyra as an example of effect of climatic changes, 188. — Nature of such changes, 189. — Dates of changes in old world and new, 191. — IV. Historical effects of changes: (1) Economic results, agriculture, forests, cattle, 194. — (2) Political results, taxation, barbarian invasion, 198. — (3) Biological results, elimination of Nordics, increase of malaria, decline of physical energy, 201. — V. Climate and civilization, 204. — Conclusion, 207.

I

IN history as in science the normal order is from obvious facts to hidden causes. The fact of the disastrous fall of Rome is so obvious that every intelligent person is aware of it. Its causes are so obscure that the world is still uncertain what they are. Among the many theories advanced in explanation of this great historical

173

TITLE-ABS-KEY (agriculture AND climate AND change) AND PUBYEAR > 1973 AND PUBYEAR < 2026

54,217 document results

Select year range to analyze: 1974

to 2025

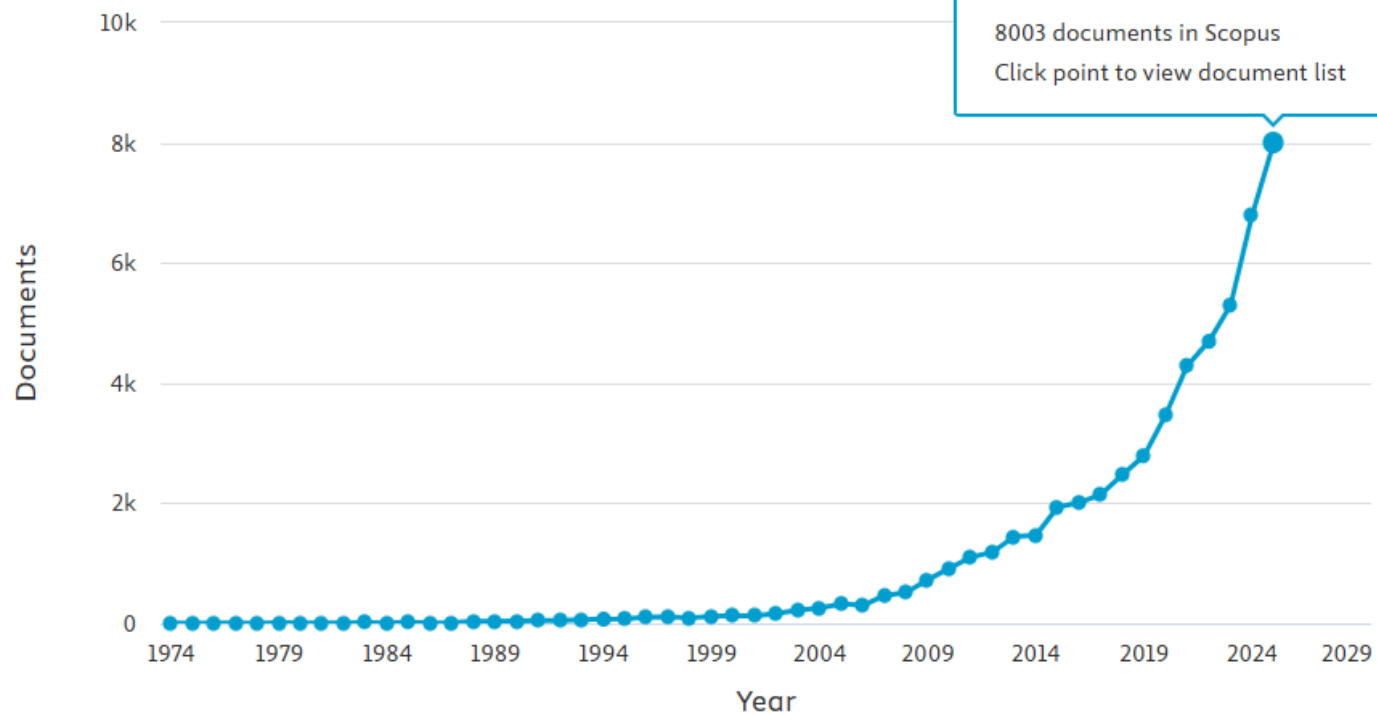
Analyze

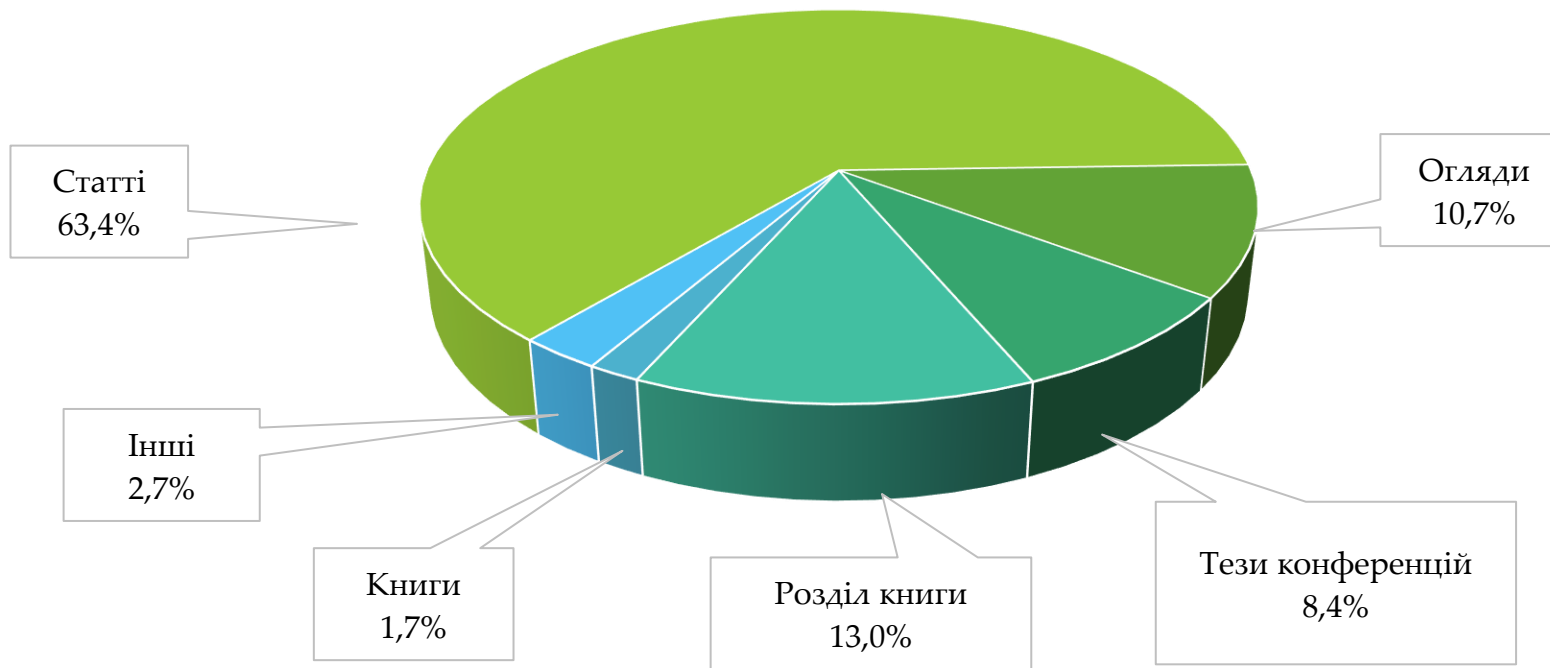
Year ↓

Documents ↑

2025	8003
2024	6798
2023	5296
2022	4693
2021	4293
2020	3471
2019	2789
2018	2478
2017	2145

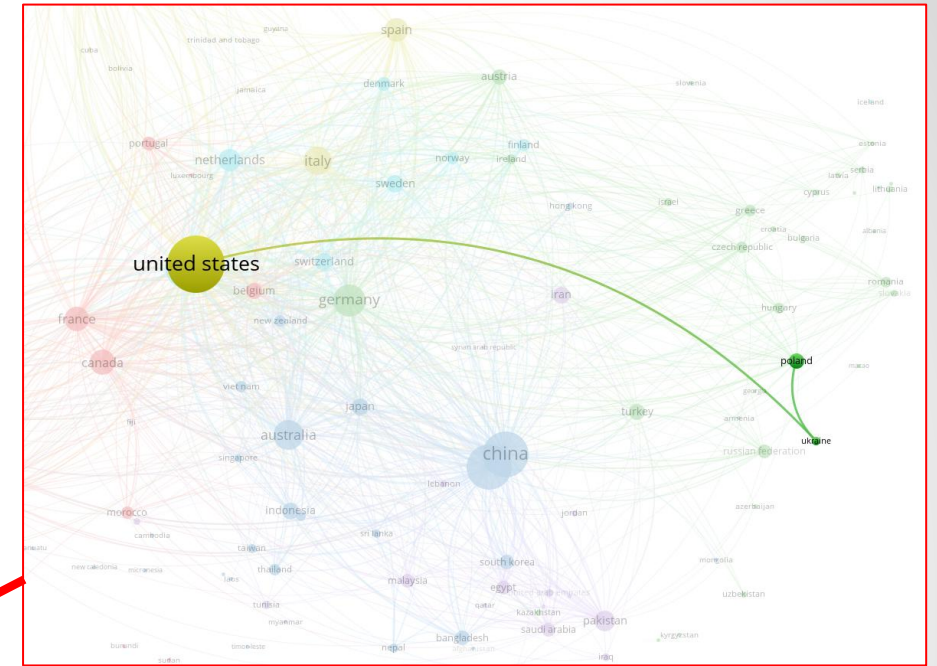
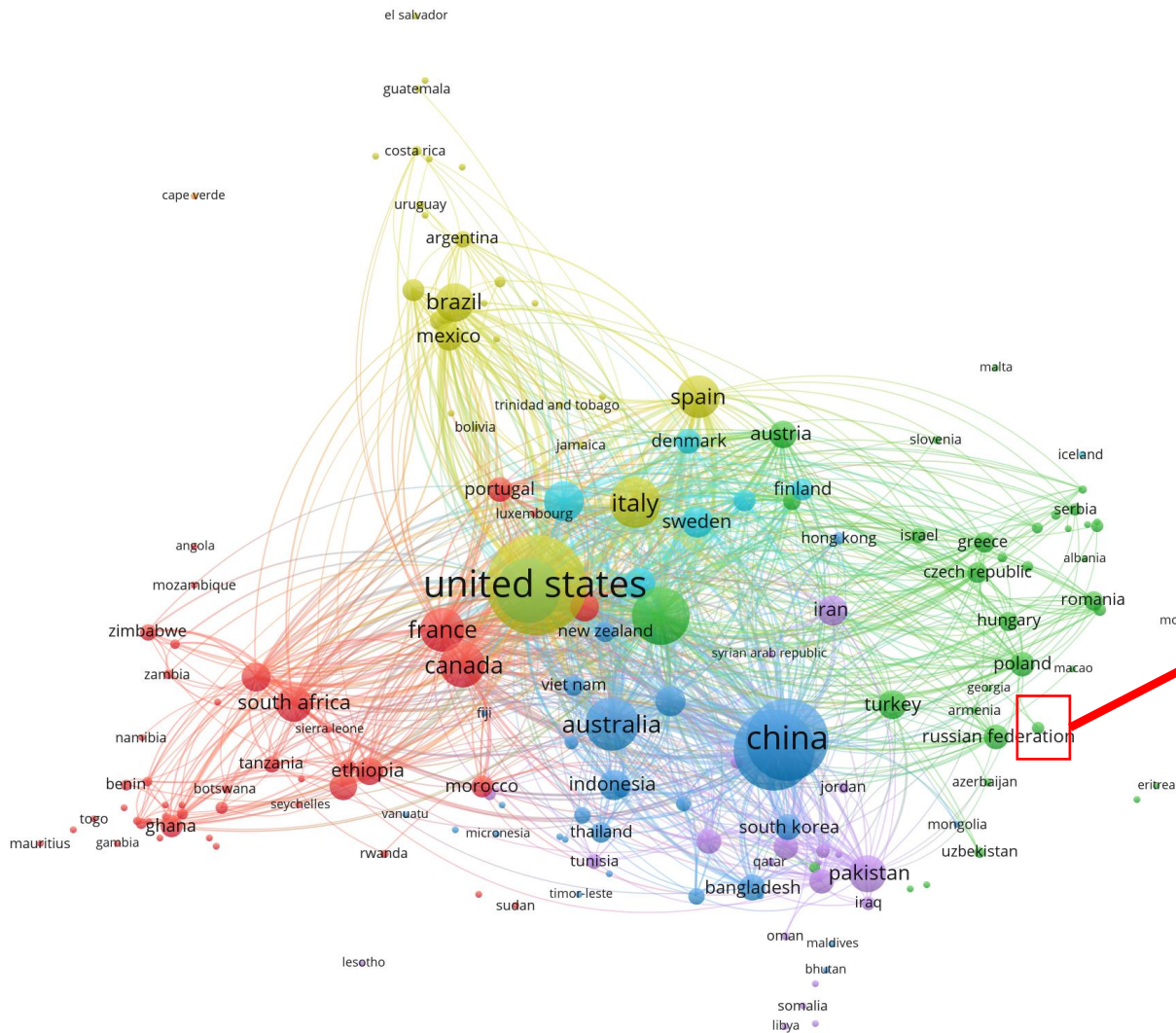
Documents by year

Побудовано автором за даними Scopus.com

Розподіл публікацій по темі дослідження в базі даних Scopus (2005–2025)

Побудовано автором за даними Scopus.com

VOSviewer

Карта міжкраїнного співавторства в публікаціях по темі дослідження в базі даних Scopus (2005–2025)

Ранжування країн за кількістю **публікацій** по темі дослідження в базі даних Scopus (2005–2025)

№	Країни	Кількість документів	Кількість цитат	Цитат/документ
1	United States	10510	636143	60,5
2	China	7183	267607	37,3
3	India	6967	148679	21,3
4	United Kingdom	4316	338664	78,5
5	Germany	3571	227123	63,6
6	Australia	3022	204540	67,7
7	Italy	2698	129151	47,9
8	Canada	2128	114729	53,9
9	France	2066	142703	69,1
10	Spain	1959	85739	43,8
64	Ukraine	192	1551	8,1
157	Micronesia	5	225	45

Побудовано автором за даними Scopus.com

Ранжування країн за кількістю **ЦИТАТ** публікацій по темі дослідження в базі даних Scopus (2005–2025)

№	Країни	Кількість документів	Кількість цитат	Цитат/документ
1	United States	10510	636143	60,5
2	United Kingdom	4316	338664	78,5
3	China	7183	267607	37,3
4	Germany	3571	227123	63,6
5	Australia	3022	204540	67,7
6	Netherlands	1696	152628	90,0
7	India	6967	148679	21,3
8	France	2066	142703	69,1
9	Italy	2698	129151	47,9
10	Canada	2128	114729	53,9
100	Ukraine	192	1551	8,1
157	Montenegro	25	112	4,5

Побудовано автором за даними Scopus.com

Ранжування країн за **середньою кількістю цитат на публікацію** по темі дослідження в базі даних Scopus (2005–2025)

№	Країни	Кількість документів	Кількість цитат	Цитат/документ	Д	Ц
1	New Caledonia	7	1381	197,3		
2	Monaco	8	864	108,0		
3	Paraguay	11	1059	96,3		
4	Denmark	661	61557	93,1		
5	Switzerland	1077	99739	92,6		
6	Austria	789	71446	90,6		
7	Netherlands	1696	152628	90,0		6
8	Sweden	1057	93004	88,0		
9	Lebanon	176	14776	84,0		
10	Belgium	905	75600	83,5		
11	New Zealand	456	36310	79,6		
12	United Kingdom	4316	338664	78,5	4	2
13	Singapore	204	15935	78,1		
14	Norway	543	40278	74,2		
15	Puerto Rico	32	2272	71,0		
16	Cuba	38	2697	71,0		
17	Zimbabwe	290	20038	69,1		
18	France	2066	142703	69,1	9	8
19	Congo	11	755	68,6		
20	Australia	3022	204540	67,7	6	5
21	Kenya	857	56100	65,5		
22	Germany	3571	227123	63,6	5	4
23	Uganda	239	14616	61,2		
24	United States	10510	636143	60,5	1	1
154	Ukraine	192	1551	8,1		
157	Montenegro	25	112	4,5		

[nature](#) > [nature geoscience](#) > [review articles](#) > [article](#)

Review Article | Published: 23 May 2010

The impact of global warming on the tropical Pacific Ocean and El Niño

[Mat Collins](#), [Soon-Il An](#), [Wenju Cai](#), [Alexandre Ganachaud](#), [Eric Guilyardi](#), [Fei-Fei Jin](#), [Markus Jochum](#), [Matthieu Lengaigne](#), [Scott Power](#), [Axel Timmermann](#), [Gabe Vecchi](#) & [Andrew Wittenberg](#)

Nature Geoscience **3**, 391–397 (2010) | [Cite this article](#)

18k Accesses | 1110 Citations | 47 Altmeteric | [Metrics](#)

Abstract

The El Niño–Southern Oscillation (ENSO) is a naturally occurring fluctuation that originates in the tropical Pacific region and affects ecosystems, agriculture, freshwater supplies, hurricanes and other severe weather events worldwide. Under the influence of global warming, the mean climate of the Pacific region will probably undergo significant changes. The tropical easterly trade winds are expected to weaken; surface ocean temperatures are expected to warm fastest near the equator and more slowly farther away; the equatorial thermocline that marks the transition between the wind-mixed upper ocean and deeper layers is expected to shoal; and the temperature gradients across the thermocline are expected to become steeper. Year-to-year ENSO variability is controlled by a delicate balance of amplifying and damping feedbacks, and one or more of the physical processes that are responsible for determining the characteristics of ENSO will probably be modified by climate change. Therefore, despite considerable progress in our understanding of the impact of climate change on many of the processes that contribute to El Niño variability, it is not yet possible to say whether ENSO activity will be enhanced or damped, or if the frequency of events will change.

[Access through your institution](#)[Buy or subscribe](#)**Sections**[Figures](#)[References](#)[Abstract](#)[References](#)[Acknowledgements](#)[Author information](#)[Ethics declarations](#)[Rights and permissions](#)[About this article](#)[This article is cited by](#)

Author information

Authors and Affiliations

**College of Engineering Mathematics and Physical Sciences, Harrison Building,
Streatham Campus, University of Exeter, Exeter, EX4 4QF, UK**

Mat Collins

Met Office Hadley Centre, FitzRoy Road, Exeter, EX1 3PB, UK

Mat Collins

**Department of Atmospheric Sciences/Global Environmental Lab, Yonsei University,
Seoul, Korea**

Soon-Il An

**CSIRO Marine and Atmospheric Research – Aspendale, 107–121 Station Street, VIC 3195,
Aspendale, Australia**

Wenju Cai

Institut de Recherche pour le Developpement BP A5, 98848, Noumea, [New Caledonia](#)

[Alexandre Ganachaud](#)

IPSL/LOCEAN, Paris, France and NCAS–Climate, University of Reading, UK

Eric Guilyardi

**Department of Meteorology, SOEST, University of Hawaii, 2525 Correa Road, Honolulu,
96822, Hawaii, USA**

Fei-Fei Jin

**National Center for Atmospheric Research, Oceanography Section, Room 415, 1850,
Table Mesa Drive, Boulder, 80305, Colorado, USA**

Markus Jochum

**Physical Oceanography Division, National Institute of Oceanography, Dona Paula, Goa
403004, India and IPSL/LOCEAN, Paris, France and NCAS–Climate, University of
Reading, UK**

Matthieu Lengaigne

Sections

Figures

References

[Abstract](#)

[References](#)

[Acknowledgements](#)

[Author information](#)

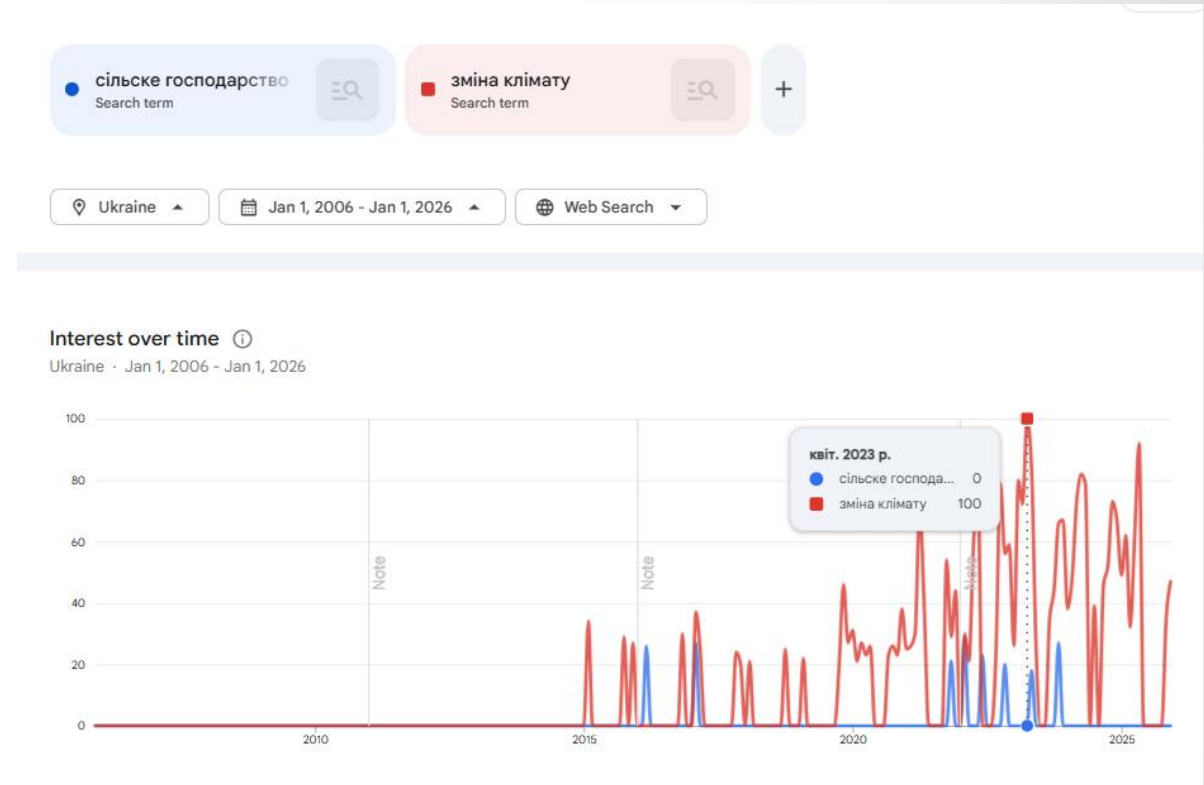
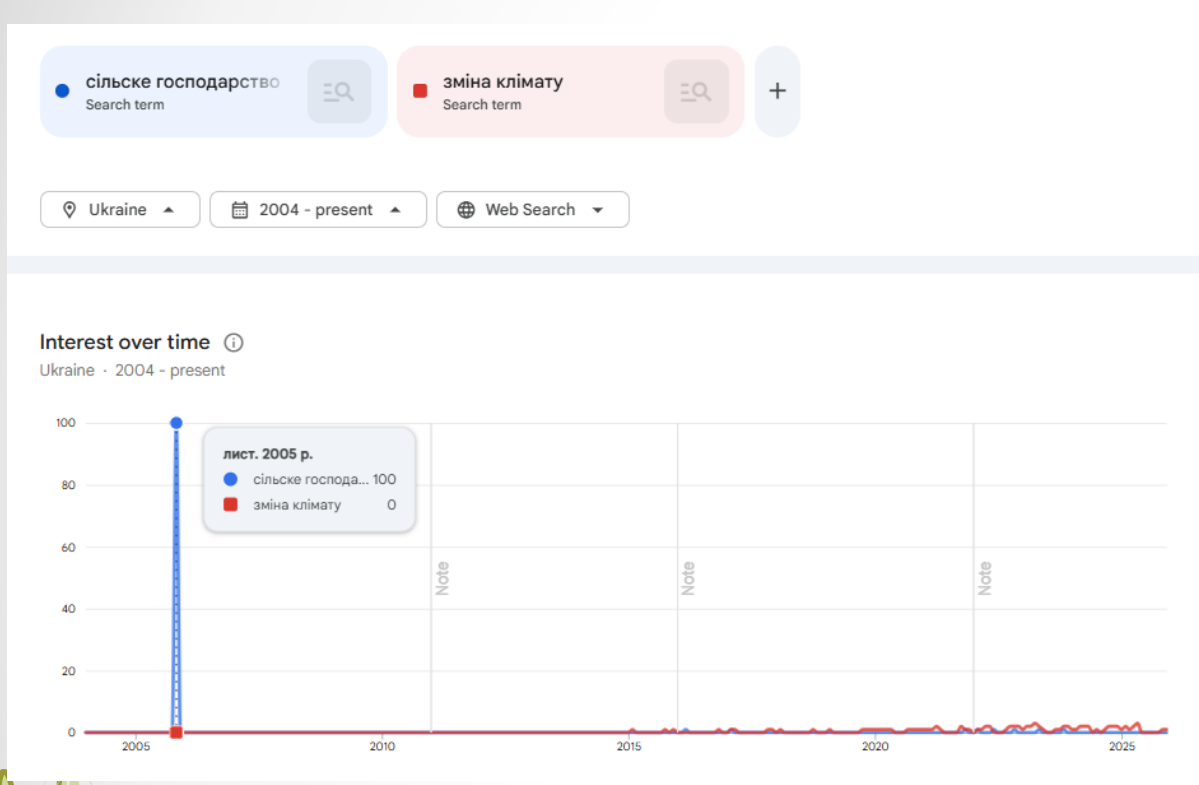
[Ethics declarations](#)

[Rights and permissions](#)

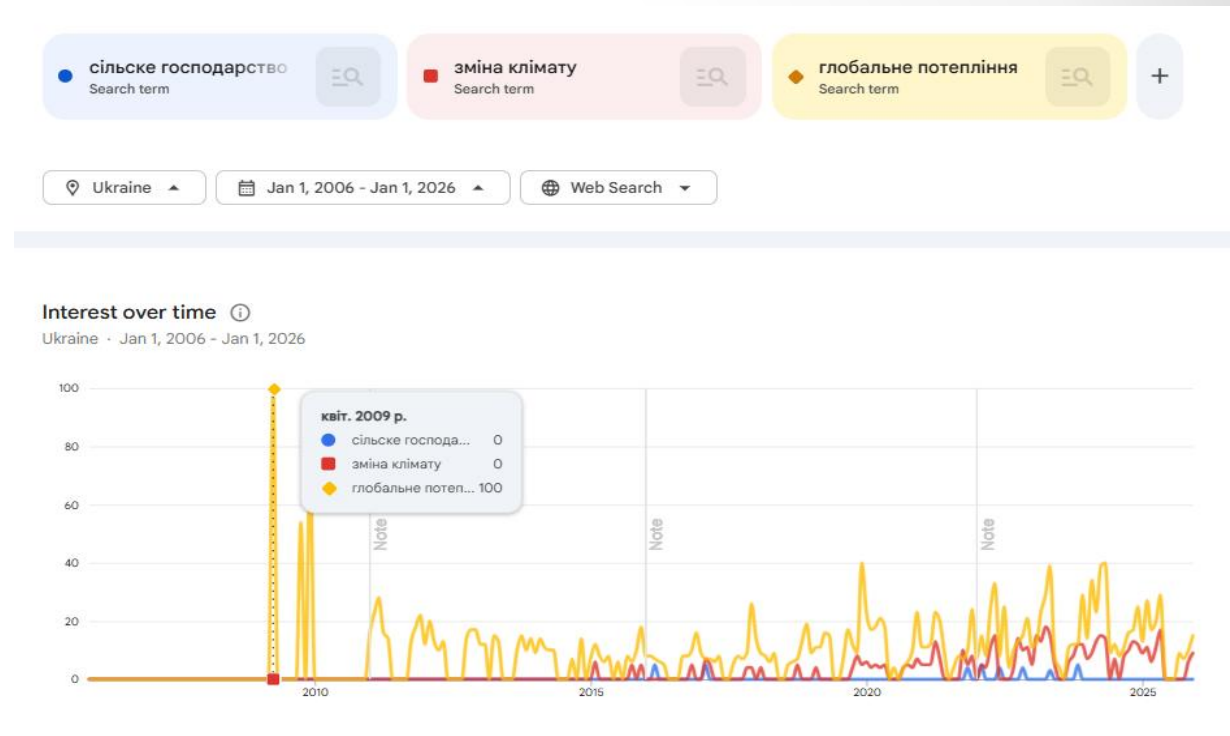
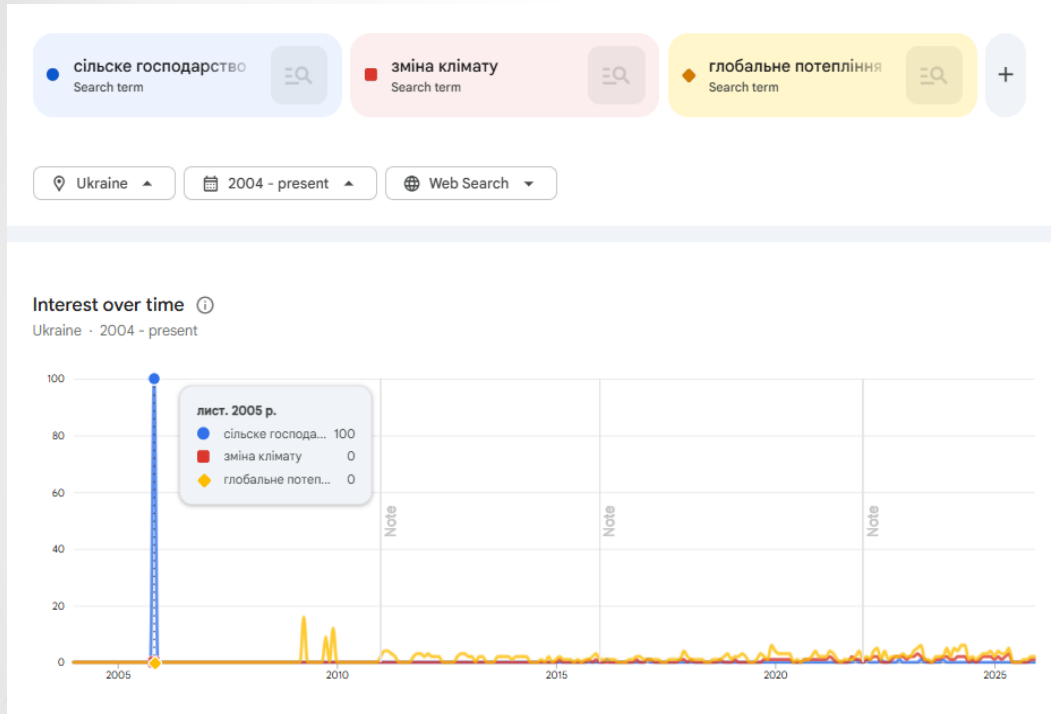
[About this article](#)

[This article is cited by](#)

Google-trends для пошукових запитів «сільське господарство» та «зміна клімату»: Україна

Google-trends для пошукових запитів «сільське господарство», «зміна клімату» та «глобальне потепління»: Україна

Google-trends для пошукових запитів «Agriculture», «Climate change» та «Global warming»:

Україна

Agriculture Search term

Climate change Search term

Global warming Search term

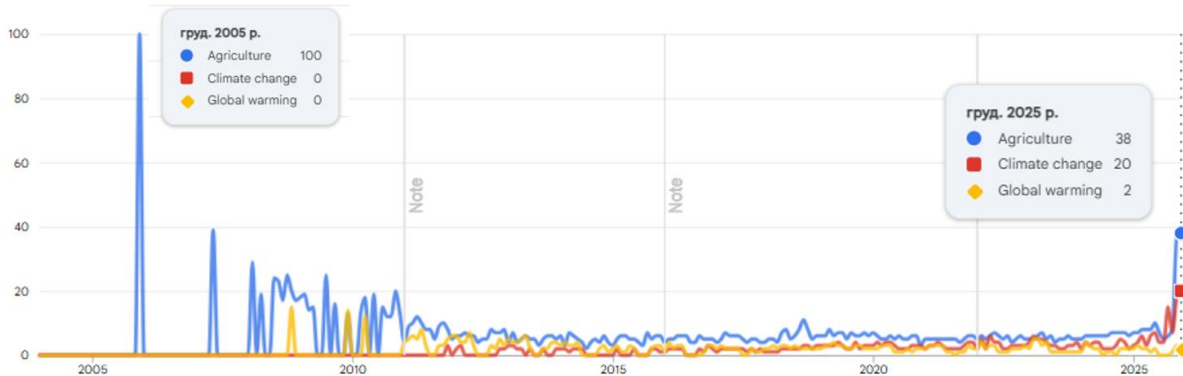
Ukraine

2004 - present

Web Search

Interest over time

Ukraine · 2004 - present

Worldwide

Agriculture Search term

Climate change Search term

Global warming Search term

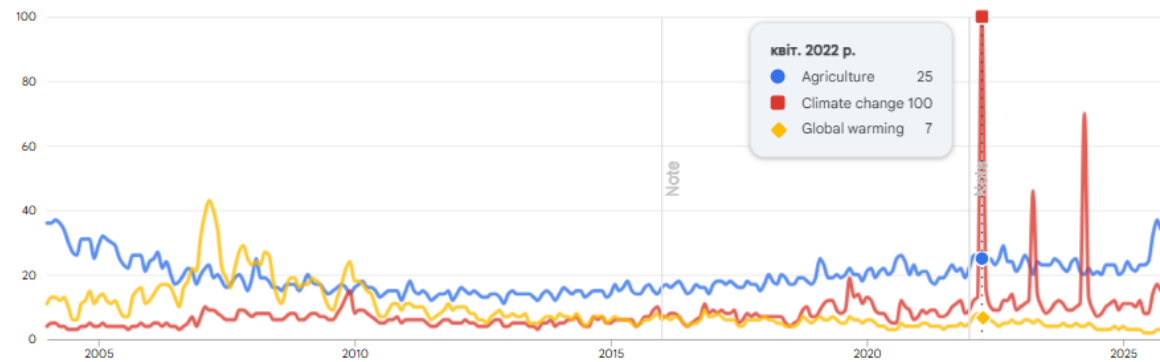
Worldwide

2004 - present

Web Search

Interest over time

Worldwide · 2004 - present

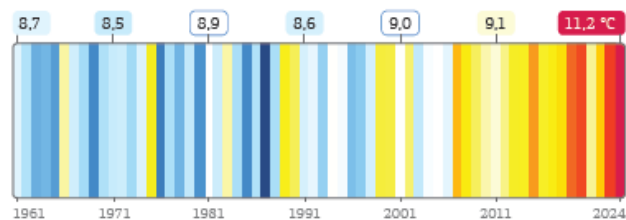

Зміна клімату в Україні

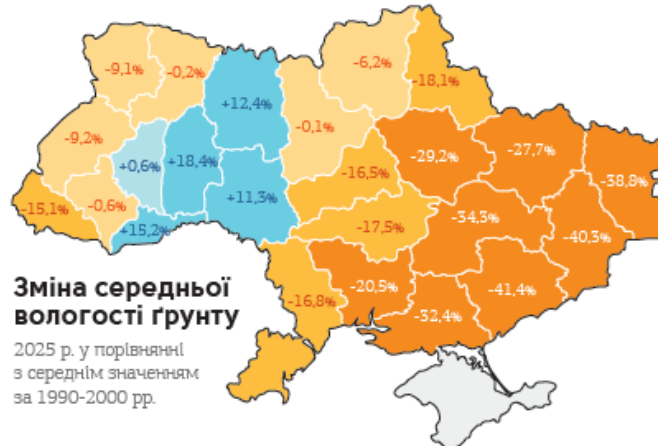
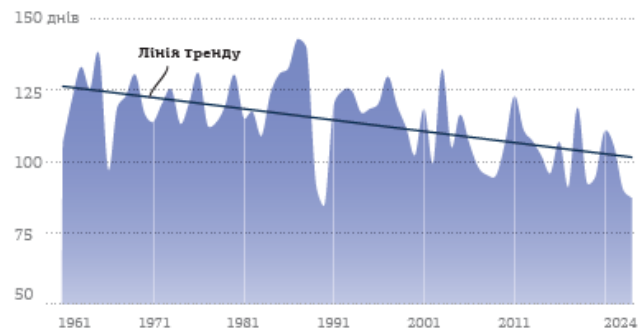
2024 рік став найспекотнішим за всю історію спостережень: середньорічна температура досягла 11,2 °С, перевищивши рекорд 2023 року. За останні два десятиліття в Україні сформувалися два стійкі кліматичні тренди — зростання середніх температур і зниження річної кількості опадів, що свідчить про поступове осушення клімату.

Аномальна спека і посуха у 2024 році негативно вплинули на накопичення ґрунтової вологи. Протягом літа запаси доступної вологи були швидко виснажені, а в осінньо-зимовий період 2024/25 року кількість опадів залишалася нижчою за середні історичні значення. Як наслідок, у 2025 році рівень ґрунтової вологи в більшості областей був значно нижчим за багаторічну норму.

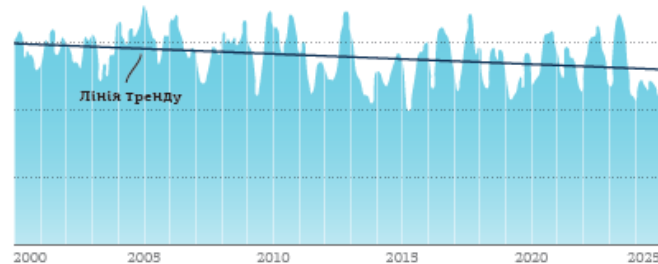
Зміна середньорічної температури повітря в приземному шарі атмосфери в Україні, °С

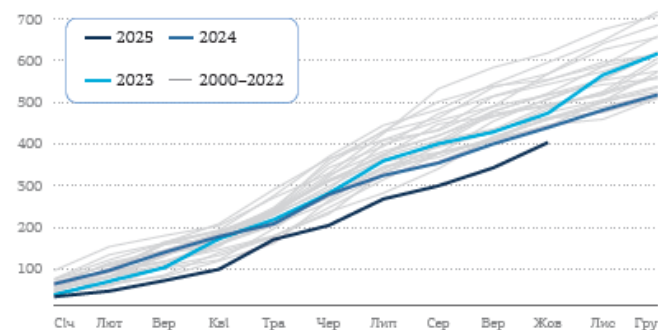
Річна кількість днів із заморозками (<0°C)

Середня вологість ґрунту, мм

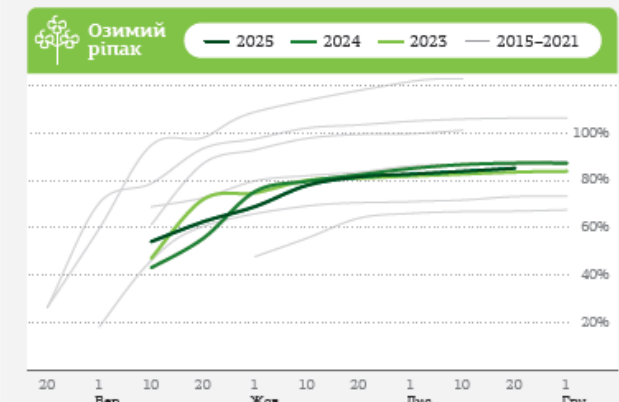
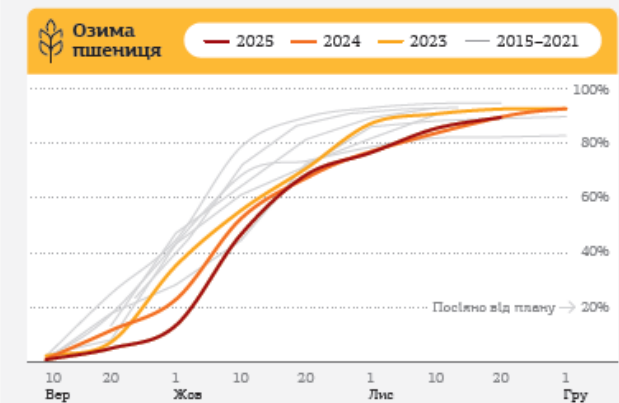
Накопичено опадів за рік, мм

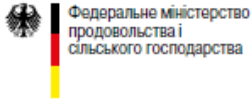
Зсув термінів сівби озимих культур

Зміна водного режиму безпосередньо трансформує строки посівної озимих культур і призводить до зміщення оптимального вікна сівби.

У південно-східних та центральних регіонах дефіцит продуктивної вологи у верхньому шарі ґрунту дедалі частіше змушує агровиробників відтермінувати посівну озимих до пізніших календарних строків або здійснювати сівбу в пересушений ґрунт із підвищеними ризиками зріджених сходів. Аналіз багаторічної динаміки осінньої посівної кампанії свідчить про системний зсув темпів сівби, який особливо чітко проявляється впродовж останніх трьох років.

Підтримку надає:

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Зміна клімату та сільське господарство в Україні: що варто знати фермерам?

Про проєкт «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД)

Проєкт «Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)» реалізується за підтримки Федерального Міністерства продовольства та сільського господарства (BMEL) з 2006р. і наразі до 2021р. та за його замовленням через виконавця ТОВ ГФА Консалтинг Груп, а також робоче співтовариство, яке складається з ТОВ ІАК Аграр консалтинг (ІАК), Лейбніц-Інституту аграрного розвитку в країнах з перехідною економікою (ІАМО) та ТОВ АФЦ Консультантс Інтернешнл. Реципієнтом проєкту виступає Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України «Дорада». При реалізації важливих заходів для розвитку ринку землі, використання державних земельних площ та приватизації АПД працює у кооперації з ТОВ з управління та реалізації земель (BVVG). Бенефіціаром проєкту виступає Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Проєкт має підтримувати Україну в питаннях розвитку сталого сільського господарства, ефективної переробної промисловості та підвищення міжнародної конкурентоспроможності відповідно до принципів ринкової та регуляторної політик та з урахуванням потенціалу розвитку, який виникає в рамках Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною. З цієї метою Проєкт має надавати інформацію про німецький, зокрема, східнонімецький, а також міжнародний, європейський досвід з розробки рамкових аграрно-політичних умов, а також з організації відповідних аграрно-політичних установ.

Автор: Тетяна Адаменко
Редакція: Юлія Огаренко
Дизайн та верстка: Олег Малов

Відмова від відповідальності: ця публікація підготовлена к. геогр. н. Тетяною Адаменко, Начальником відділу агрометеорології Українського гідрометеорологічного центру ДСНС України, у співпраці з Юлією Огаренко, керівником кліматичного компоненту АПД. Від імені проєкту висловлюємо щиро подяку Анні Даниляк та Світлані Лось, які надали коментарі та пропозиції до цієї публікації. Будь-які думки, висновки, пропозиції чи рекомендації, висловлені в даному документі, є точкою зору авторів та не обов'язково відображають погляди АПД.

© 2019 Німецько-український агрополітичний діалог
Всі права захищені

Зміна клімату та сільське господарство в Україні:

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО:

сталі практики для продовольчої
безпеки і досягнення кліматичних цілей

Секторальне дослідження потенціалу скорочення викидів парникових газів і збільшення поглинання вуглецю

2025

Офіс зеленого переходу є незалежним консультативно-дорадчим органом при Міністерстві економіки України, який допомагає впроваджувати реформи у сфері зеленого переходу, енергетичної та кліматичної політики України. Офіс зеленого переходу здійснює свою діяльність за фінансової підтримки Агенції Великої Британії з міжнародного розвитку та імплементується ГО «ДІКСІ ГРУП».

Позиції, представлені у дослідженні, відображають лише позиції ГО «ДІКСІ ГРУП» (Офісу зеленого переходу).

Україна: кліматичні зміни та розвиток. Дослідження способів пом'якшення наслідків та адаптації до змін клімату сільським господарством

За підтримки Світового банку, Центр досліджень продовольства та землекористування (KSE Агроцентр) проаналізував роль, переваги та витрати на застосування кліматично адаптованих технологій у сільському господарстві України. Проект був спрямований на дослідження впливу кліматично адаптованих технологій на продуктивність аграрного сектору, рівень викидів парникових газів, а також розробку рекомендацій Урядові щодо посилення заходів у відповідь на зміни клімату.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІНСТИТУТ КЛІМАТИЧНО ОРІЄНТОВАНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В УМОВАХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Аналітична доповідь
Електронне наукове видання

За повного або часткового відтворення цієї публікації посилання на видання обов'язкове

В. М. Русан, канд. екон. наук. (кер. авт. колективу); *Л. А. Жураковська*; *Я. А. Жаліло*, д-р. екон. наук; *Р. А. Вожегова*, д-р. с-г. наук, проф., акад. НААН України; *О. В. Данчук*, д-р. вет. наук, проф.; *Л. М. Грановська*, д-р. екон. наук, проф., чл.-кор. НААН України; *О. С. Шабля*, канд. екон. наук

За науковою редакцією д-ра екон. наук, заслуженого економіста України *Я. А. Жаліло*

Перспективи розвитку аграрного сектора України в умовах кліматичних змін : аналіт. доп. / [В. М. Русан, Л. А. Жураковська, Я. А. Жаліло та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліло. – Київ : НІСД, 2024. – 47 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.09>

Відповідальна за випуск *Т. В. Джига*
Редактор, коректор *Т. М. Філіпова*

Виготовлювач
Національний інститут стратегічних досліджень,
вул. Пирогова, 7-а, м. Київ, 01030
Тел./факс: (044) 234-50-07; e-mail: info-niss@niss.gov.ua; <http://niss.gov.ua>

В аналітичній доповіді визначено перспективи розвитку аграрного сектора України в умовах кліматичних змін. Проаналізовано ризики та можливості для ефективного функціонування сільського господарства в умовах кліматичних змін, зокрема вплив на земельні й водні ресурси від збройної агресії РФ та руйнування Каховської ГЕС. Окреслено особливості інституційного забезпечення адаптації сільгоспвиробників до функціонування в умовах змін клімату. Визначено вектори та обґрунтовано інструменти впровадження кліматично орієнтованого сільського господарства, яке спрямоване на збільшення виробництва сільськогосподарської продукції (впровадження принципів стійкого розвитку галузі) завдяки пом'якшенню негативного впливу кліматичних змін (викидів парникових газів), адаптації технологій до змін клімату (впровадження інноваційних ресурсозберігаючих та кліматично орієнтованих технологій вирощування сільськогосподарських культур). Запропоновано пріоритетні напрями державної політики щодо адаптації агросектора України до ефективного функціонування в умовах кліматичних змін.

Рецензенти:

Лупенко Ю. О., д-р. екон. наук, проф., акад. НААН України, віцепрезидент НААН України, директор ННЦ «Інститут аграрної економіки», заслужений діяч науки і техніки України;

Польовий А. М., д-р. геогр. наук, проф., акад. ВШ, професор кафедри агрометеорології та агроєкології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Діброва А. Д., д-р. екон. наук, проф., декан економічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

1. ОСНОВНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

1.1. Геополітична характеристика

Україна – держава у східній Європі, з півдня омивається Чорним та Азовським морями.

Чисельність наявного населення на 1 січня 2022 року 41,2 млн (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя)
Територія 603,5 тис.км² (за даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру)

Протяжність
 із заходу на схід 1316 км
 з півночі на південь 893 км
 кордонів 6993,63 км

Крайні точки
 на півночі с.Грем'яч (Чернігівська обл.)
 на півдні мис Сарич (Автономна Республіка Крим)
 на заході околиця м.Чоп (Закарпатська обл.)
 на сході с.Рання Зоря (колишне с.Червона Зірка (Луганська обл.))¹

Сусідні держави
 Польща; Словаччина; Угорщина; Румунія; Республіка Молдова; російська федерація; Білорусь.

Клімат
 У межах Східноєвропейської рівнини (95% площі), а також середньовисотних Українських Карпат та Кримських гір (5% площі) є в основному помірно континентальним, на південному березі Криму має риси субтропічного.

Річна кількість опадів у 2024 році (за даними Українського гідрометеорологічного центру; мм)		
Степ	414	Полісся 638
Лісостеп	522	м.Київ 642

Температура повітря (за даними Українського гідрометеорологічного центру; °C)

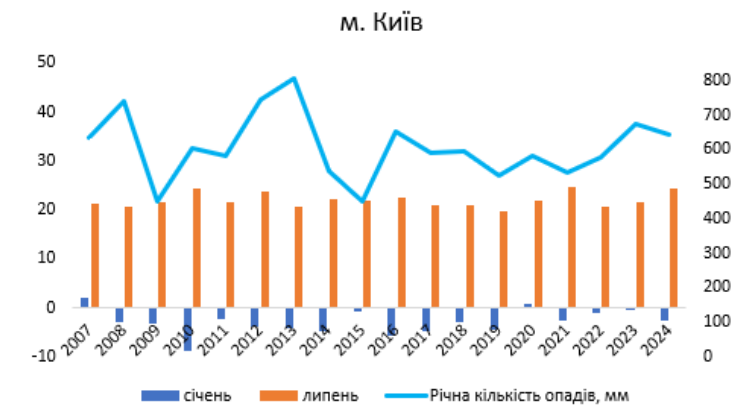
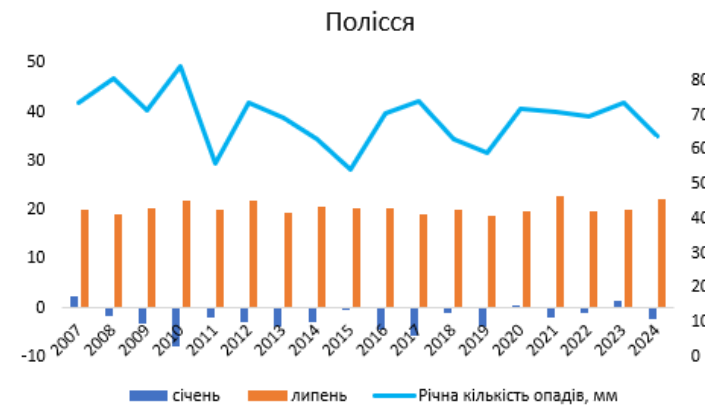
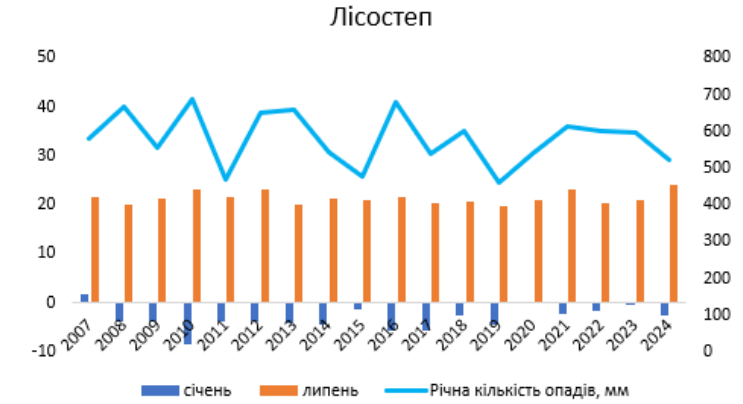
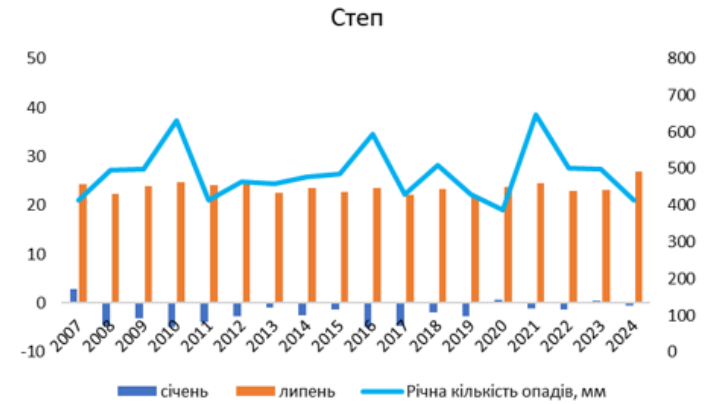
Середня місячна температура повітря у 2024 році		
	січень	липень
Степ	-0,5	26,9
Лісостеп	-2,6	24,0
Полісся	-2,2	22,2
м.Київ	-2,6	24,3

Абсолютний мінімум температури повітря у 2024 році – мінус 25° – спостерігався у січні у Сумській області.

Абсолютний максимум температури повітря у 2024 році – плюс 42° – спостерігався у липні у Миколаївській області.

Найбільші річки (протяжність на території України; км)

Дніпро	1121	Інгулець	549
Дністер	925	Псел	520
Південний Буг	806	Случ	451
Сіверський Донець	700	Стир	424
Горинь	577	Західний Буг	401
Десна	575	Оріль	346

Побудовано автором за даними ДССУ

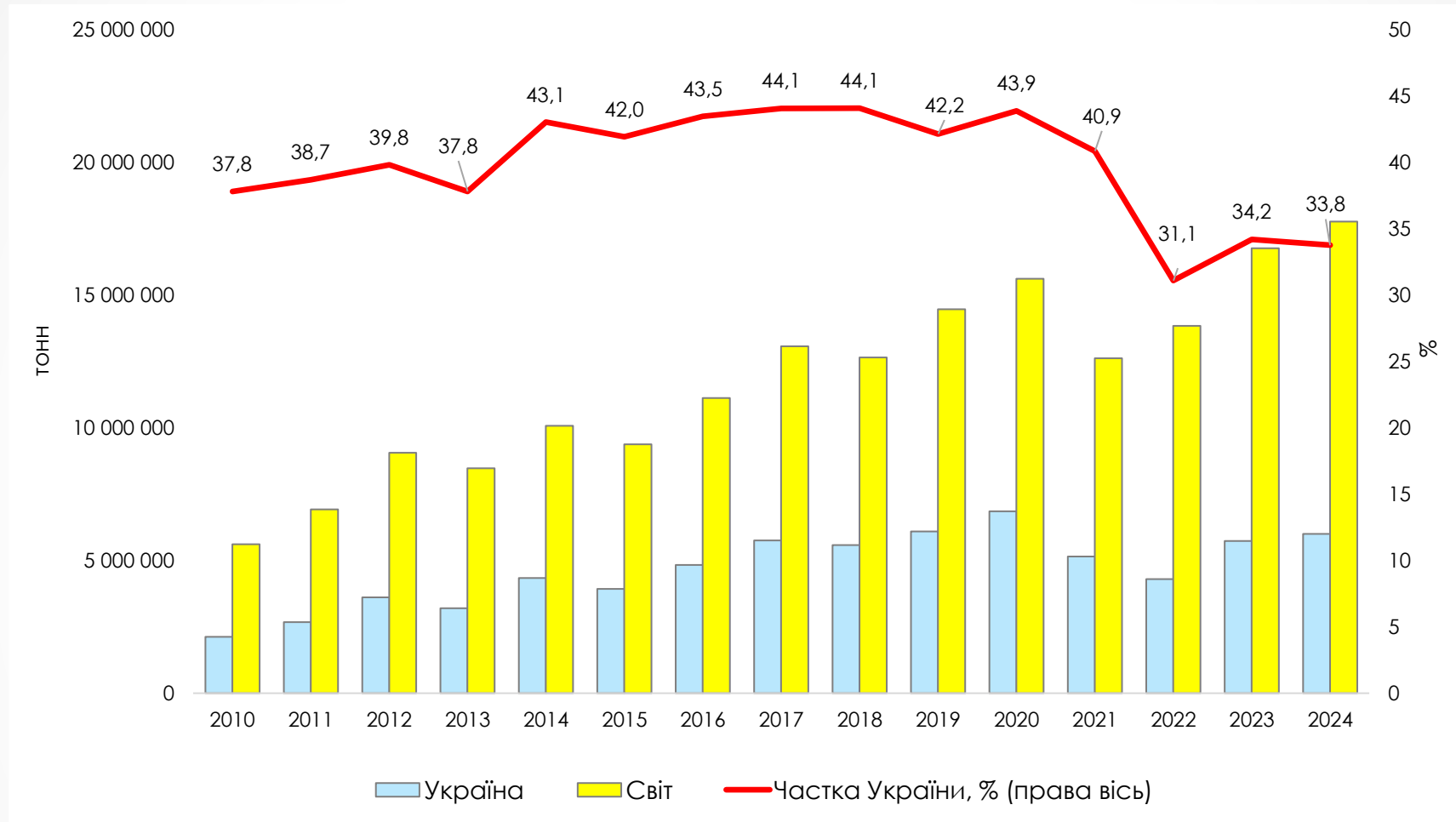
Динаміка середньої місячної температури повітря та річної кількості опадів в окремих регіонах України в 2007-2024 рр.

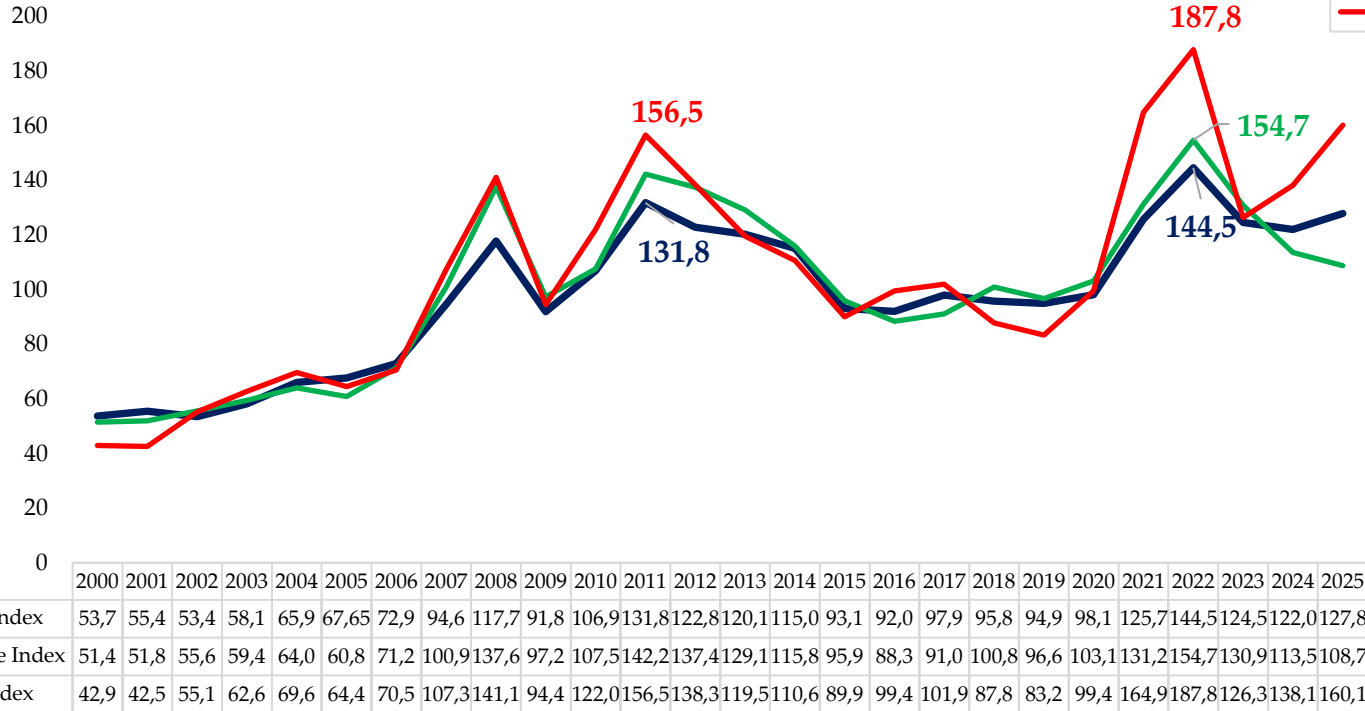
Україна у світовому виробництві та експорті окремих сільськогосподарських культур в 2021 р.

Культури	Виробництво, млн тонн				Експорт, млн тонн				ЧЕ ЧВ
	Світ	Україна	Рангове місце	Частка у виробництві, % (ЧВ)	Світ	Україна	Рангове місце	Частка в експорті, % (ЧЕ)	
Кукурудза	1 210,24	42,11	5	3,5	196,08	24,54	3	12,5	3,60
Пшениця	770,88	32,18	6	4,2	198,14	19,39	5	9,8	2,34
Соняшник	58,19	16,39	1	28,2	5,06	0,08	13	1,7	0,06
Ячмінь	145,62	9,44	5	6,5	44,16	5,34	3	12,1	1,87
Соя	371,69	3,49	9	0,9	161,21	1,14	7	0,7	0,76
Ріпак	71,33	2,94	8	4,1	23,05	2,33	3	10,1	2,45

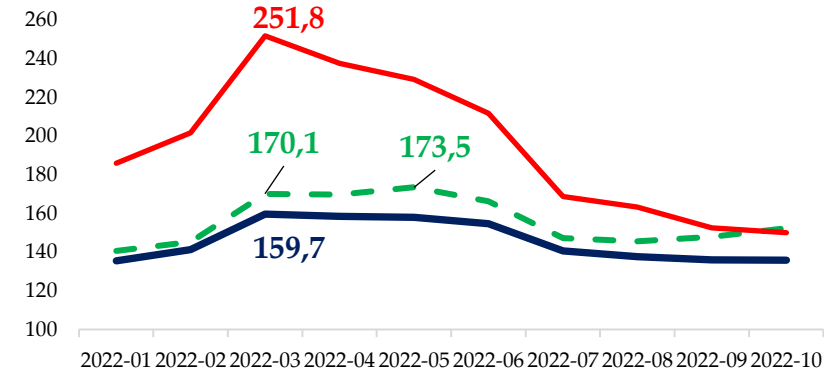
Побудовано автором за даними FAOSTAT <https://www.fao.org>

Обсяги експорту соняшникової олії в 2010–2024 рр.

Вибрані індекси цін на продовольство ФАО в 2000-2023 рр.

	2022-01	2022-02	2022-03	2022-04	2022-05	2022-06	2022-07	2022-08	2022-09	2022-10
Food Price Index	135,6	141,2	159,7	158,4	158,1	154,7	140,6	137,6	136,0	135,9
Cereals	140,6	145,3	170,1	169,7	173,5	166,3	147,3	145,6	147,9	152,3
Oils	185,9	201,7	251,8	237,5	229,2	211,8	168,8	163,3	152,6	150,1

Вибрані індекси цін на продовольство ФАО в січні-жовтні 2022 р.

UA	TOTAL	Corn	Wheat	Sunflowerseed	Oil
EN	32856086	17014201	8893948	305405	1749116

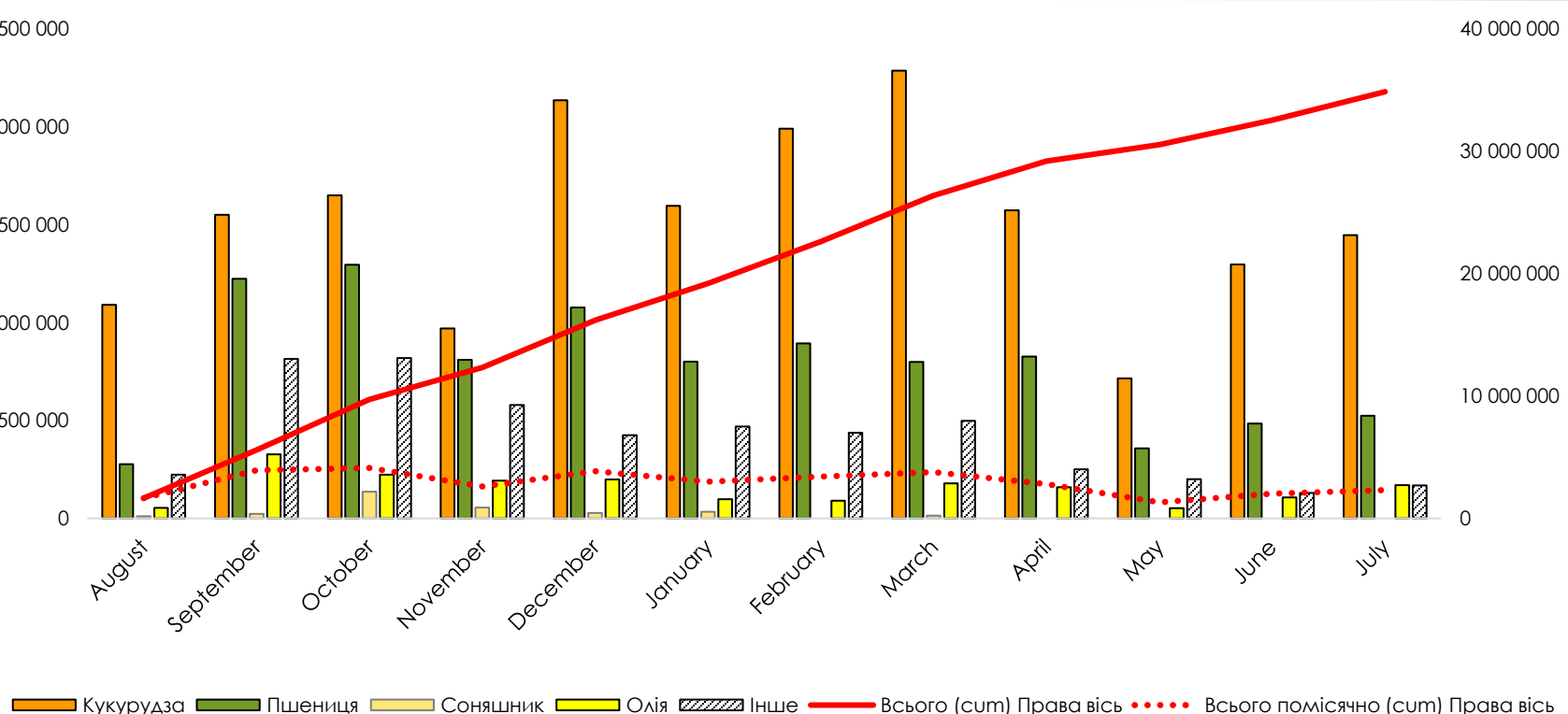
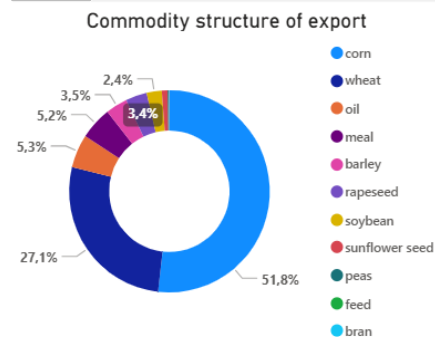
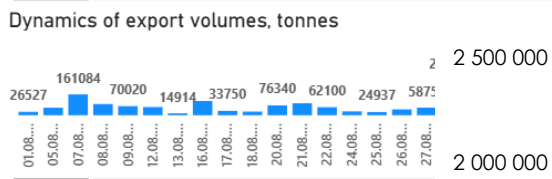
Number of vessels **1004**

Period selection

01.08.2022 16.07.2023

Vessels departure by ports

Port and vessels name	Volume, tonnes
Pivdennyi	
ZUMRUT ANA 9633549	6300
ZOI XL 9326275	71500
ZHENG KAI	67703
ZHENG HUI	70230
ZHENG HENG	68250
YOGA 9790921	59224
YASA VENUS 9848118	59055
YASA UNITY 9296262	66655
YASA TEAM	64951
YASA EMIRHAN	51500

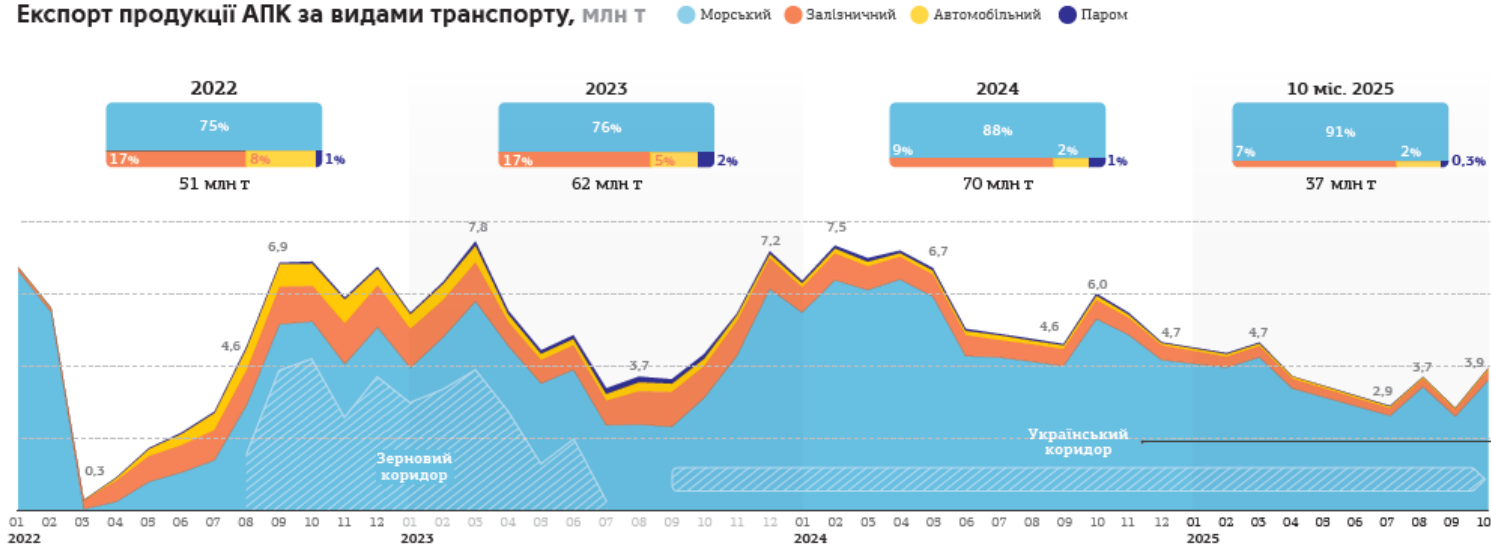

APK Inform <https://www.apk-inform.com/uk/dashboards/1528882>

Побудовано автором за даними <https://www.apk-inform.com/uk/dashboards/1528882>

Динаміка експорту української сільськогосподарської продукції через Зерновий коридор з 1 серпня 2022 р. по 16 липня 2023 р. тонн

Експорт продукції АПК за видами транспорту, млн т

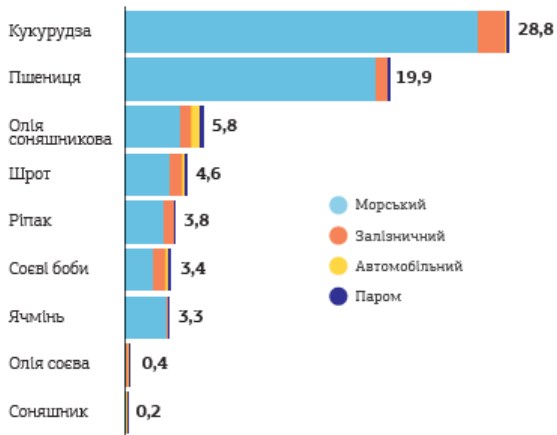

У 2025 р. обсяги експорту агропродукції скоротилися через нижчий врожай 2024 р. та запровадження з вересня 2025 р. експортного мита на ріпак і сою.

Частка морського транспорту зростає і майже досягла довоєнного рівня. Водночас західні «Шляхи солідарності» втрачають конкурентоспроможність через транзитні обмеження, перевантажену інфраструктуру та вищу собівартість залізничних і автомобільних перевезень. Розблокування морської торгівлі, а також відновлення квот ЄС створить умови для повернення українського експорту на традиційні ринки Азії, Близького Сходу та Північної Африки

98 млн т продукції АПК у 55 країн перевалено Українським коридором з початку його роботи (на 17.12.2025)

Структура експортних відвантажень у 2024 р., млн т

Перевалка с/г вантажів у портах України у 2024 та 2025 рр., млн т

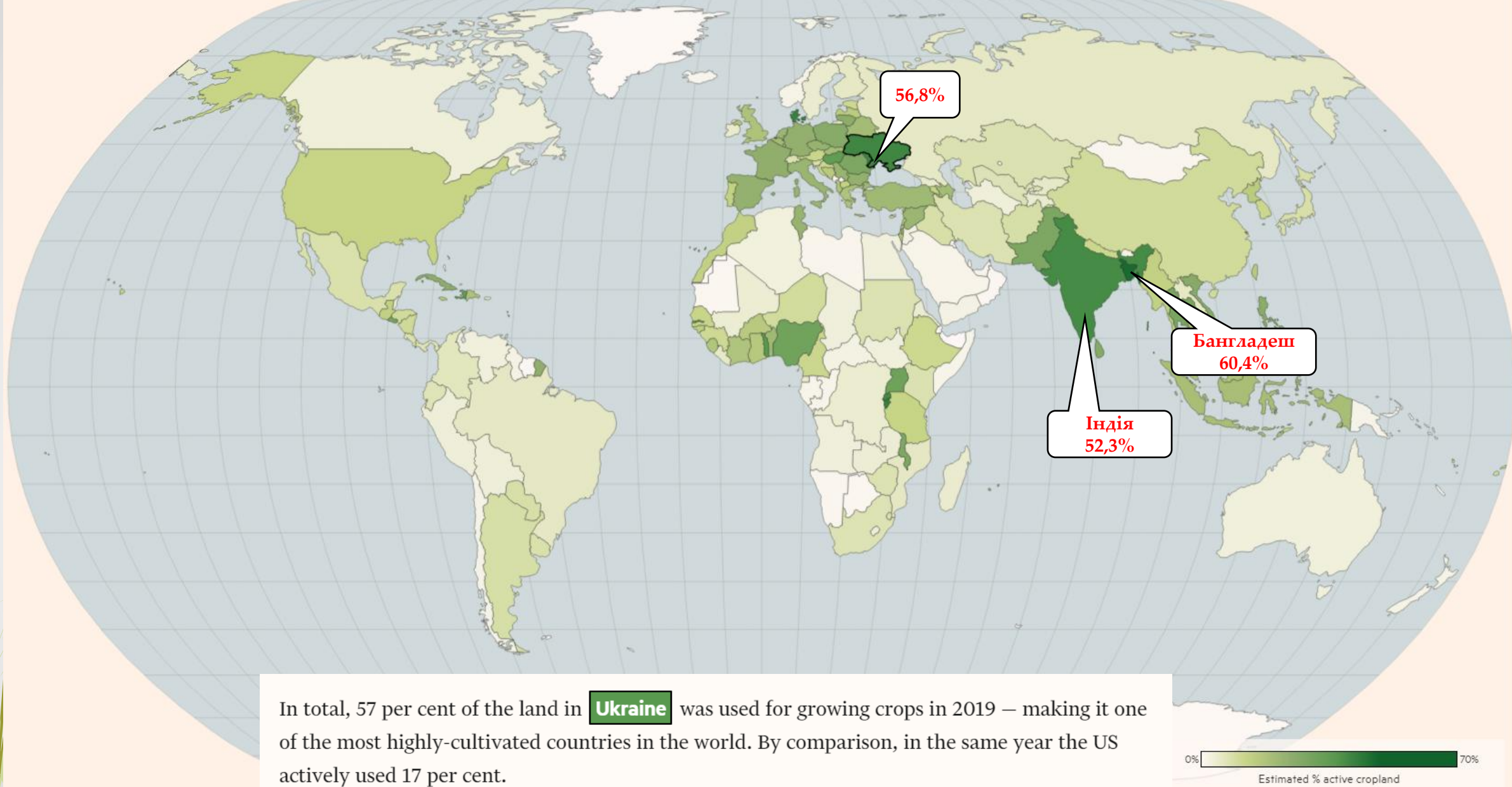
- Порти Зернового та Українського коридору
- Порти, які Україна не контролює
- Порти Дунайського кластера
- Порти, що не працюють
- 1.4 ● Перевалка с/г вантажів у 2024 р.
- 1.4 ○ Перевалка за 11 місяців 2025 р. (листопад — оперативні дані)

Морська логістика залишається в зоні ризику: ворог б'є балістикою по портовій інфраструктурі та цивільних суднах. Це впливає на ставки фрахту і ритмічність вантажопотоку.

Логістичний коридор через Велику Одесу зберіг статус головного експортного хабу, через який іде переважна частина вантажів. Дунайські порти поступово повертаються до ролі резервного маршруту, не витримуючи конкуренції з глибоководними портами.

Ресурси сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства України в 2016-2024 рр.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сільськогосподарські угіддя, тис га	41 507,9	41 504,9	41 489,3	41 329,0	41 310,9	39 509,7	28 042,8	31 742,2	32 723,5
у т.ч. рілля:									
тис га	32 541,3	32 543,4	32 544,3	32 698,5	32 757,3	31 551,6	22 409,9	25 184,6	26 004,9
%	78,4	78,4	78,4	79,1	79,3	79,9	79,9	79,3	79,5
Кількість зайнятих в сільському господарстві, лісовому господарстві і рибному господарстві у віці 15-70 років, тис осіб	2 866,5	2 860,7	2 937,6	3 010,4	2 721,2	2 692,7
%	17,6	17,7	18	18,2	17,1	17,2
Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання в сільському господарстві, лісовому господарстві і рибному господарстві, тис осіб	658,72	635,64	626,07	610,12	575,95	576,09	488,56	456,91	486,02
%	8,0	7,7	7,2	6,7	6,4	6,4	6,4	6,1	6,5
Вартість основних засобів на кінець року, млн грн	270 467	341 622	407 146	469 383	540 463	595 908	609 731	692 632	792 866
%	3,3	4,4	4,2	4,9	5,1	5,4	5,7	6,0	6,3

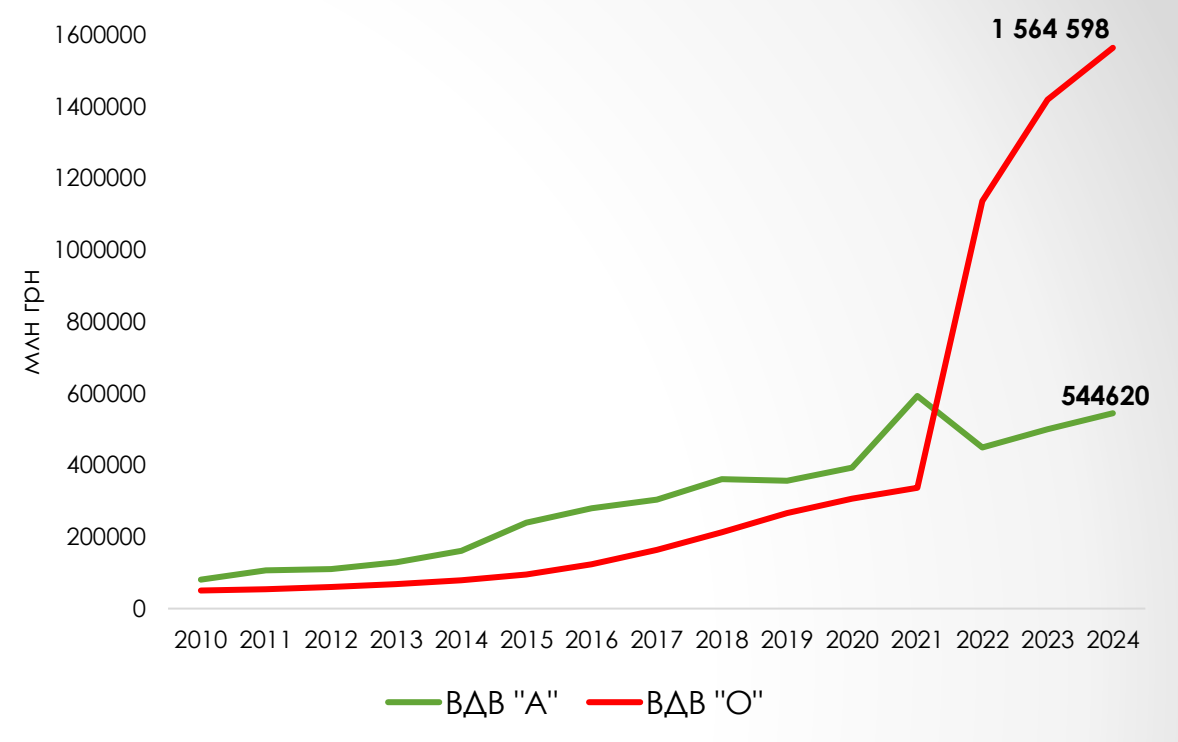
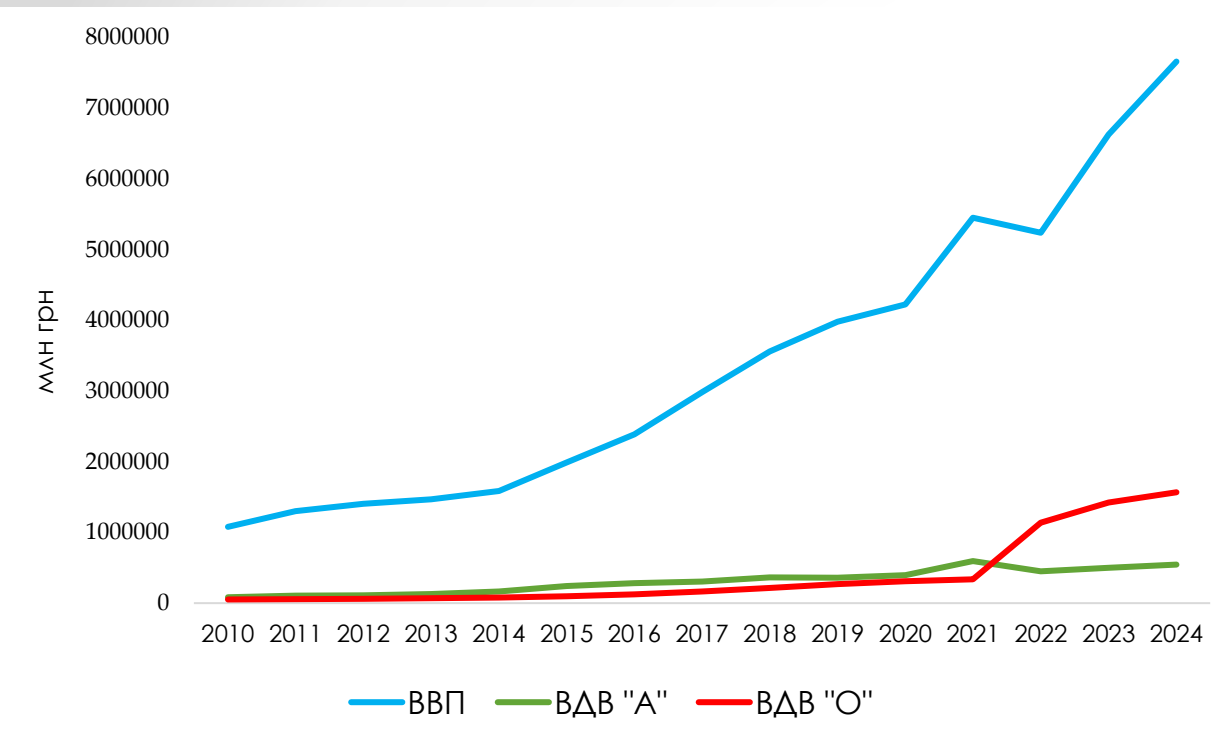
In total, 57 per cent of the land in **Ukraine** was used for growing crops in 2019 – making it one of the most highly-cultivated countries in the world. By comparison, in the same year the US actively used 17 per cent.

World Development Indicators <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.ARBL.ZS>

How Russia's war in Ukraine upended the breadbasket of Europe. Financial Times, April 27, 2022. <https://ig.ft.com/ukraine-war-food-insecurity>

Частки ВЕД у ВВП України в 2010-2024 рр., %

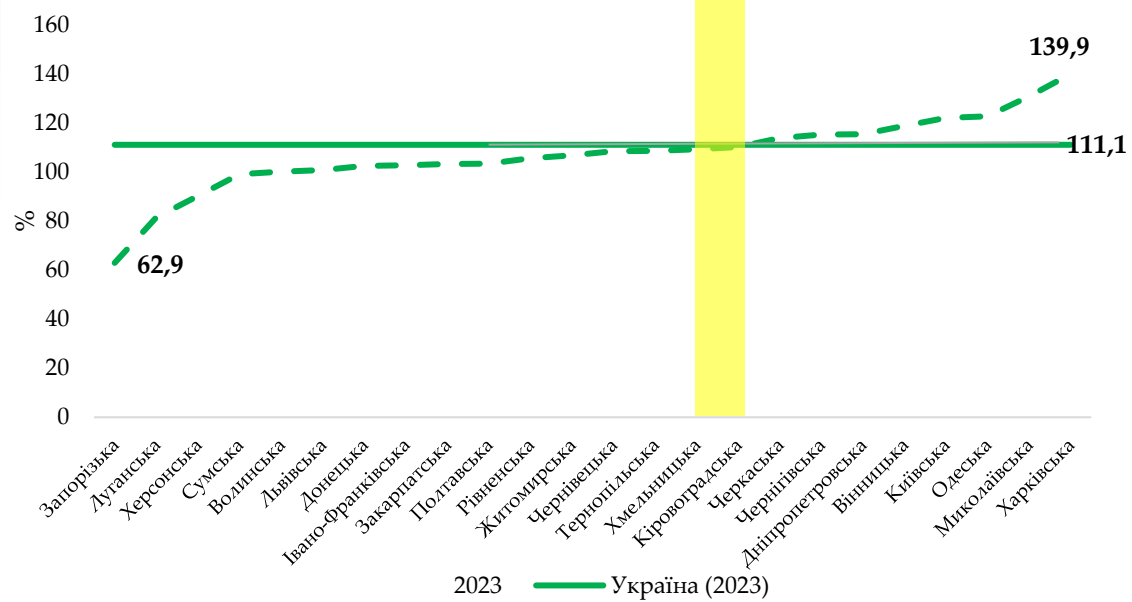
	Код КВЕД	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ²	2018 ²	2019 ²	2020	2021	2022	2023	2024
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	7,4	8,2	7,8	8,8	10,2	12,1	11,7	10,2	10,1	9,0	9,3	10,9	8,6	7,6	7,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	5,9	6,5	5,8	5,5	5,0	4,8	5,5	5,9	6,0	5,6	4,6	6,4	4,4	4,3	4,0
Переробна промисловість	C	13,2	11,9	12,4	11,3	12,2	11,9	12,2	12,0	11,5	10,8	10,1	10,3	7,6	8,3	8,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	2,8	3,1	3,1	2,9	2,8	2,7	3,1	2,9	3,1	3,1	2,9	3,3	4,4	4,7	4,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	0,7	0,6	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2
Будівництво	F	3,3	3,0	2,8	2,5	2,3	2,0	2,0	2,2	2,3	2,7	2,8	2,8	1,3	1,6	1,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	14,4	14,9	14,3	14,5	14,7	13,8	13,3	13,7	13,2	13,2	13,9	13,6	12,3	13,1	11,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	7,7	7,9	7,0	7,1	6,4	6,8	6,6	6,4	6,4	6,7	6,2	5,4	4,3	4,4	4,6
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,9	0,7	0,9	0,6	0,6	0,7
Інформація та телекомунікації	J	3,1	3,0	3,1	3,3	3,3	3,7	3,7	3,7	3,9	4,6	5,0	4,7	3,9	4,0	4,0
Фінансова та страхова діяльність	K	5,7	4,5	4,3	4,5	4,4	3,4	2,7	2,8	2,8	2,9	3,1	3,0	3,0	2,5	3,0
Операції з нерухомим майном	L	5,3	5,3	5,9	6,5	6,2	6,2	6,1	5,8	5,8	6,1	6,4	5,8	4,5	4,8	5,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	2,5	2,3	3,0	3,3	3,0	2,8	2,9	2,9	3,2	3,6	3,2	2,9	1,9	2,0	2,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,4	1,6	1,4	1,2	1,0	1,0	1,0
Державне управління; обов'язкове соціальне страхування	O	4,6	4,1	4,3	4,7	5,0	4,8	5,2	5,5	6,0	6,7	7,3	6,2	21,7	21,4	20,4
Освіта	P	5,0	4,6	5,1	5,3	4,8	4,2	3,7	4,5	4,5	4,3	4,4	4,3	4,3	3,3	3,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	3,6	3,2	3,5	3,3	2,9	2,6	2,5	2,6	2,2	2,4	2,7	2,5	2,9	2,7	2,7
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	0,6	0,6	0,7	0,9	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7
Надання інших видів послуг	S,T	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,8	0,8	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8

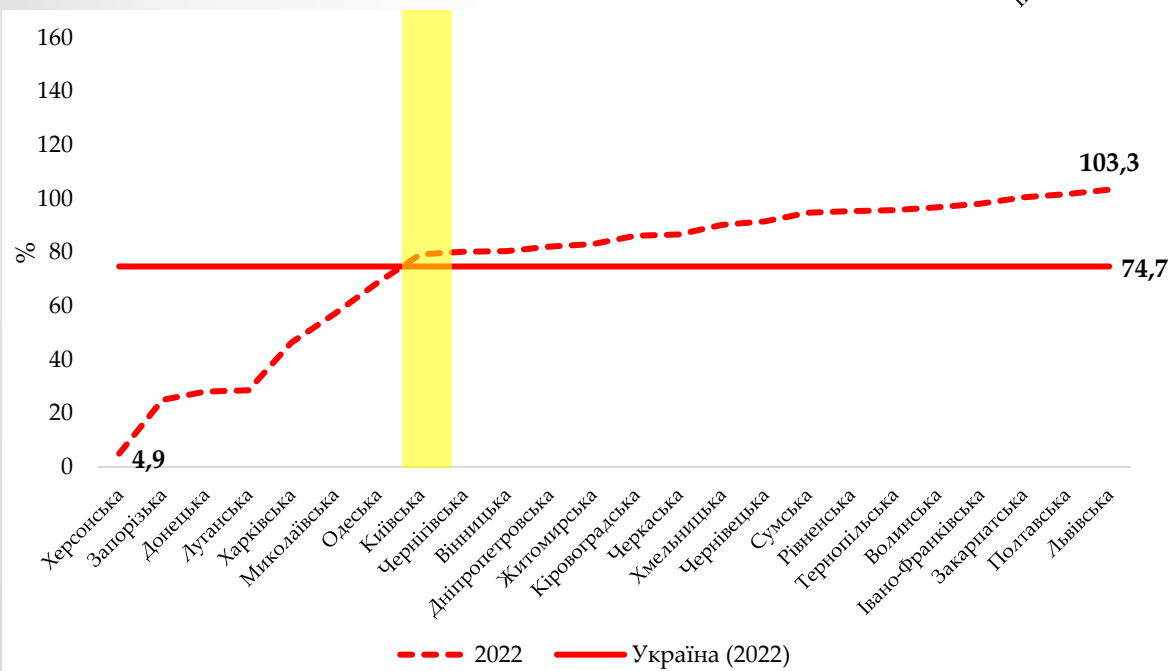
Динаміка ВВП України та ВЕД «А» і «О» у 2010-2024 рр., млн грн

Базисні темпи зростання, разів

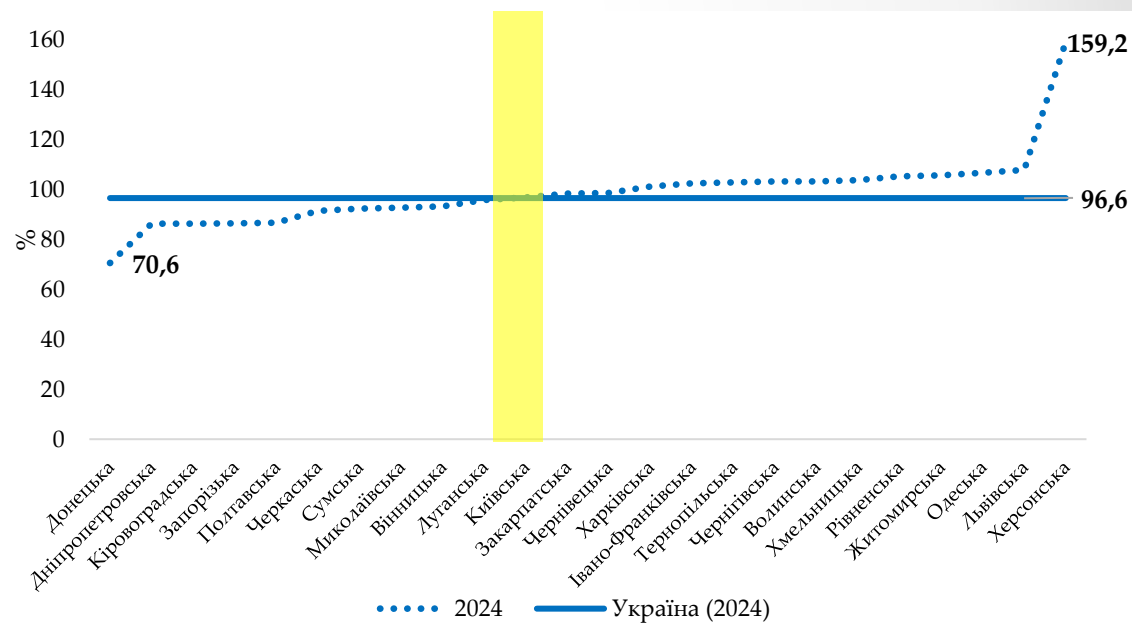
	ВВП	ВЕД «А» – Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство»	ВЕД «О» – Державне управління; обов'язкове соціальне страхування
2024 до 2010	7,1	6,8	31,4
2021 до 2010	5,1	7,4	6,7

2023 — Україна (2023)

--- 2022 — Україна (2022)

..... 2024 — Україна (2024)

Індекси сільськогосподарської продукції за регіонами України

(у постійних цінах 2021 року; % до попереднього року)

Середні ціни продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами

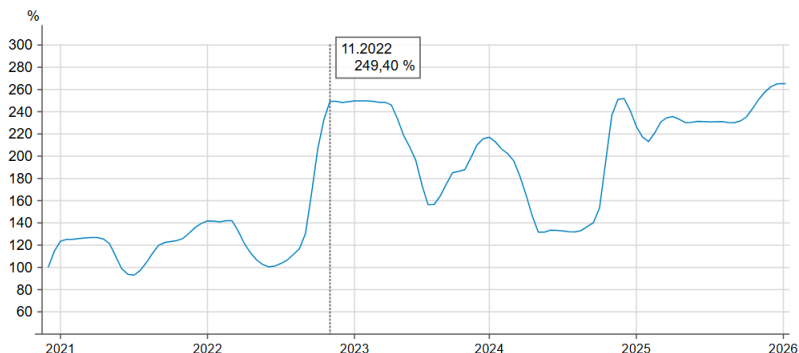
(грн за 1 т)

	2021	2022	2023	2024	
пшениця	6434	6098	5343	6584	
жито	4471	4746	4080	4587	
кукурудза	6246	6556	5869	6294	
ячмінь	5863	5633	5201	5911	
овес	4948	5344	5897	5972	
гречка	17909	23805	12977	9032	
рис	9008	13145	25672	27891	
зернобобові	8265	8030	8030	12208	
олійні культури	16419	15015	13073	16982	
буряк	1164	1572	1635	1424	
картопля	4993	4520	5617	10444	
овочеві культури	4680	14025	11593	10436	
плодові та ягідні культури	8177	8126	12532	18810	
виноград	7212	7321	8270	10793	
сільськогосподарські тварини (жива маса)	37381	45677	53187	52444	
молоко	10301	10969	12234	15915	
яйця (1000 шт)	1877	2328	3047	2441	

Динаміка зміни індексу цін на **яйця курячі**

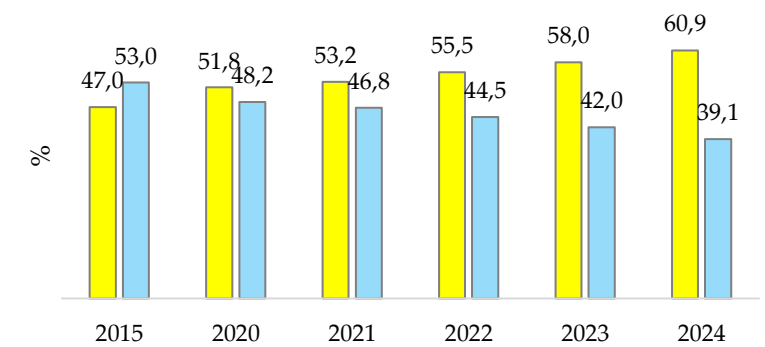
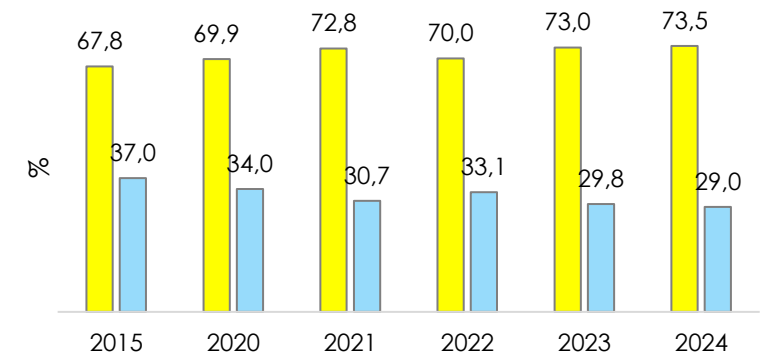
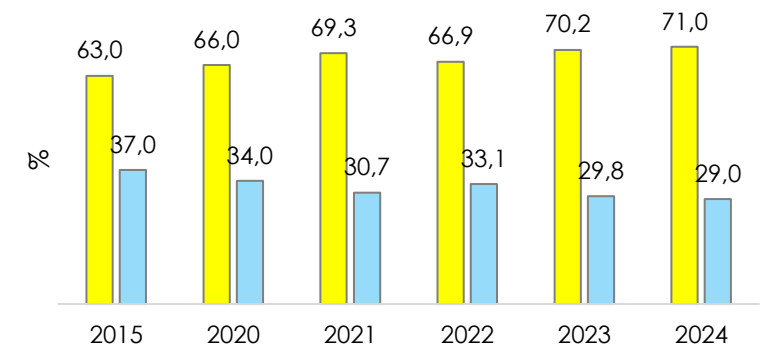
📈 - з накопиченням, зростаючим підсумком, за останні 5 років

Структура продукції сільського господарства за її видами

(у постійних цінах 2021 року; відсотків до загального обсягу)

	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Продукція рослинництва	77,0	78,3	82,3	79,1	81,1	80,4
Культури зернові та зернобобові	35,0	36,0	40,5	34,0	33,6	32,7
Культури технічні	26,4	27,4	28,8	30,8	33,4	33,5
Картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	11,6	11,3	9,9	11,3	10,7	10,5
Культури плодові та ягідні, виноград	2,3	2,0	1,8	2,2	2,0	1,9
Культури кормові	1,8	1,3	1,1	1,3	1,2	1,1
Інша продукція та зміна обсягів незавершеного виробництва	-0,1	0,3	0,2	-0,5	0,2	0,7
Продукція тваринництва	23,0	21,7	17,7	20,9	18,9	19,6
Вирощування сільськогосподарських тварин	11,1	11,2	9,4	11,2	10,6	11,1
Молоко	8,2	6,9	5,6	6,7	5,7	5,8
Яйця	3,0	2,8	2,1	2,4	2,0	2,1
Інша продукція	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6

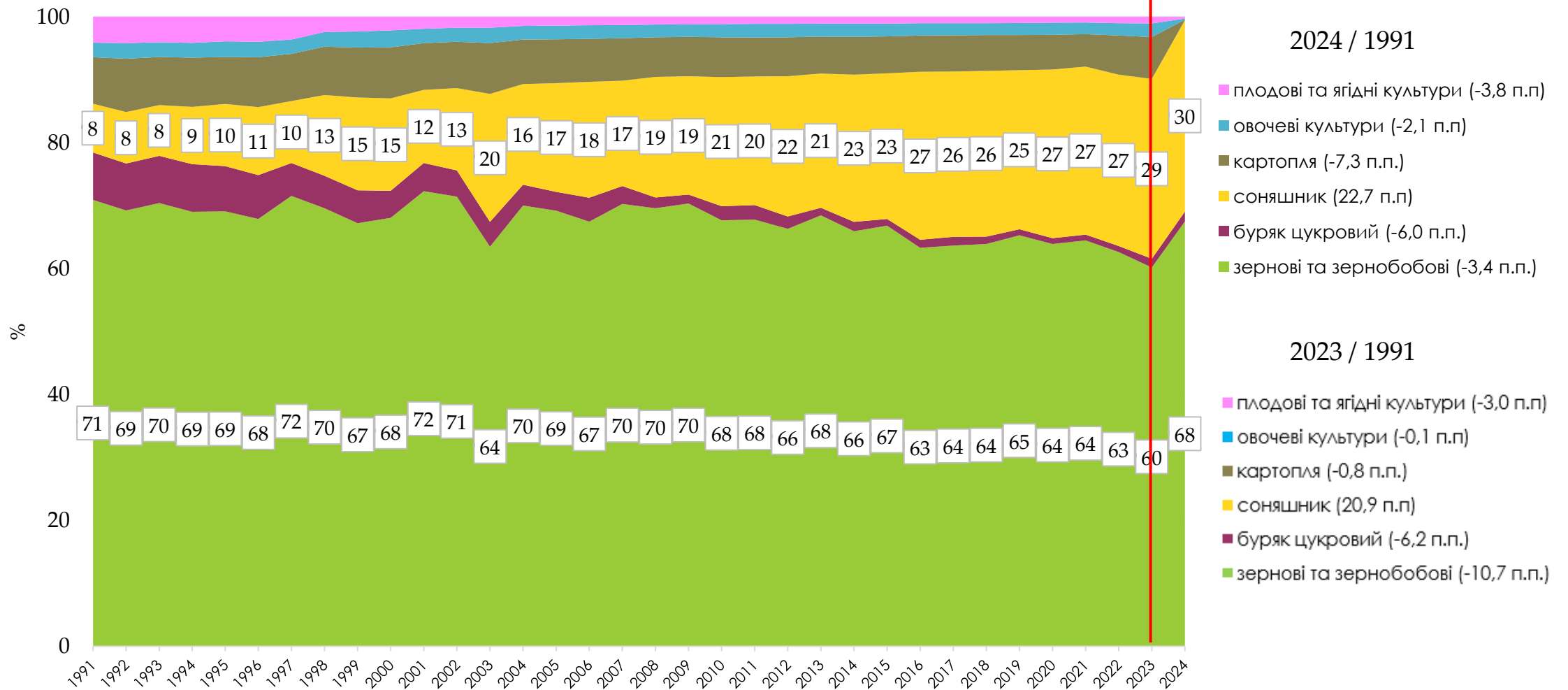

■ Підприємства ■ Господарства населення

Побудовано автором за даними ДССУ

Структура продукції сільського господарства за категоріями виробників:

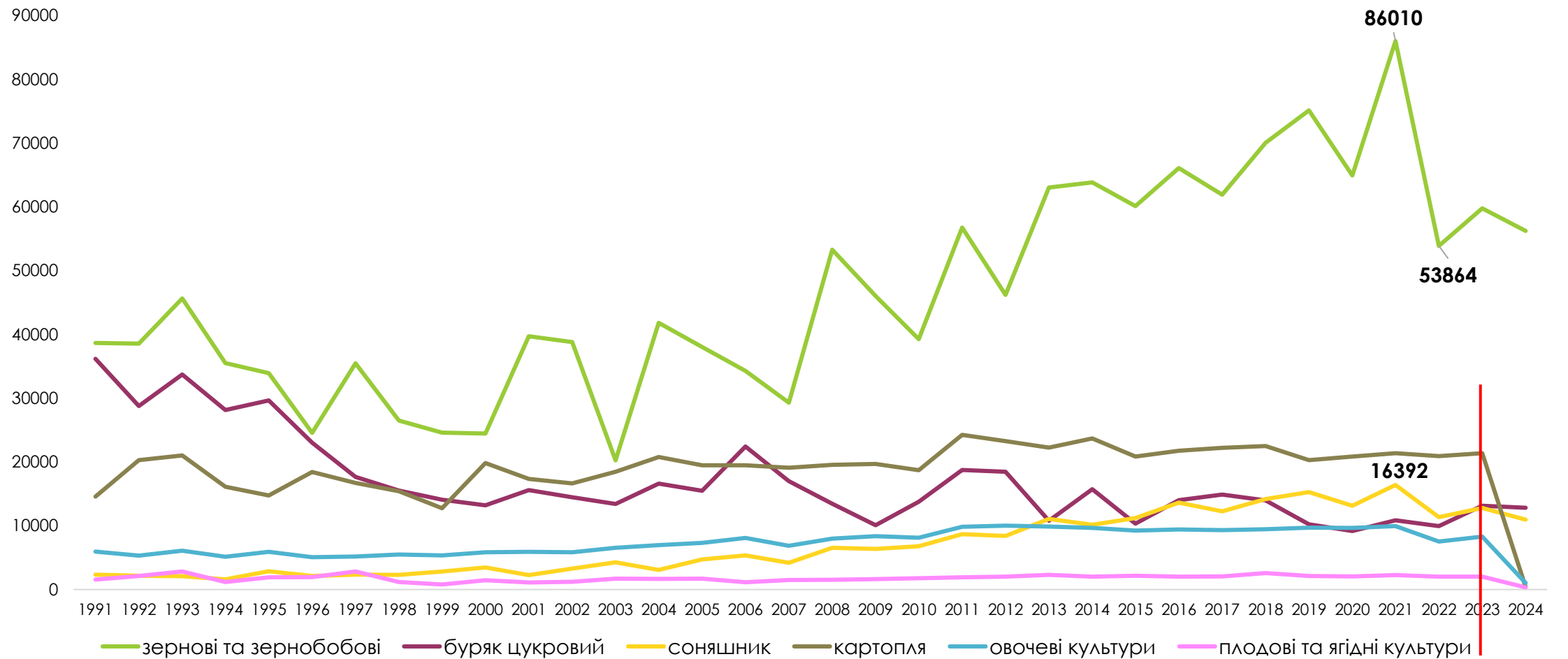
А – сільське господарство, Б – рослинництво, В – тваринництво

Для 2024 р. дані по картоплі, овочевим культурам, плодовим та ягідним культурам наведено за категорією «підприємства». Оцінки показників за категорією «господарства населення» не наведено через їх недостатню якість у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунків джерел статистичної інформації та адміністративних даних.

Побудовано автором за даними ДССУ

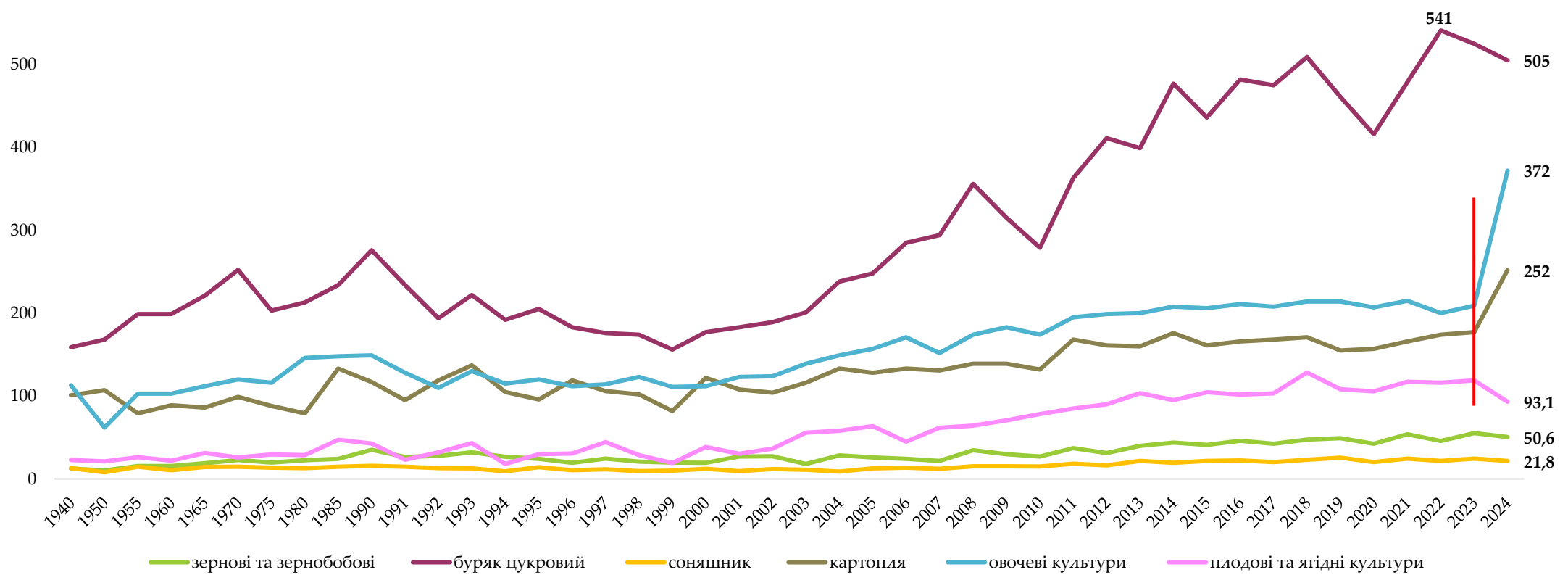
Структура посівних площ сільськогосподарських культур в Україні в 1991-2024 рр., %

Для 2024 р. дані по картоплі, овочевим культурам, плодовим та ягідним культурам наведено за категорією «підприємства». Оцінки показників за категорією «господарства населення» не наведено через їх недостатню якість у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунків джерел статистичної інформації та адміністративних даних.

Побудовано автором за даними ДССУ

Динаміка валового збору сільськогосподарських культур в Україні в 1991-2024 рр., тис т

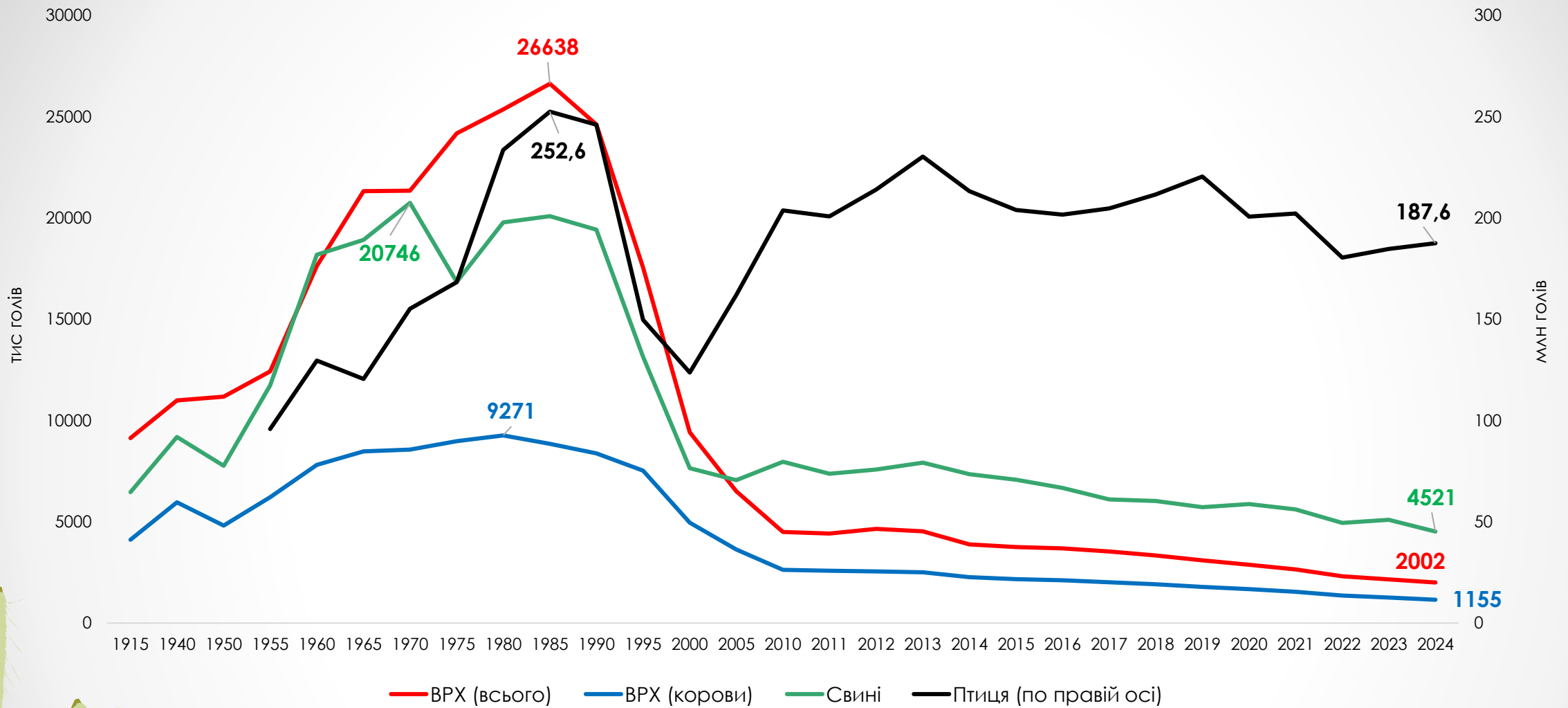

Для 2024 р. дані по картоплі, овочевим культурам, плодовим та ягідним культурам наведено за категорію «підприємства». Оцінки показників за категорією «господарства населення» не наведено через їх недостатню якість у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунків джерел статистичної інформації та адміністративних даних.

Динаміка урожайності сільськогосподарських культур в Україні в 1940-2024 рр., ц/га

Базисні темпи зростання, разів

	зернові та зернобобові	буряк цукровий	соняшник	картопля	овочеві культури	плодові та ягідні культури
2023 до 1940	4,5	3,3	1,9	1,8	1,8	5,2
2024 до 1940	4,1	3,2	1,7	2,5	3,3	4,1

Побудовано автором за даними ДССУ

Динаміка кількості сільськогосподарських тварин в Україні в 1915-2024 рр.

. Середня жива маса однієї сільськогосподарської тварини, що продана переробним підприємствам

(кг)

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Господарства усіх категорій									
Велика рогата худоба	320	381	427	448	479	470	470	479	489
Свині	101	112	109	112	113	114	114	116	116
Вівці та кози	40	44	47	50	50	52	75	55	53
Підприємства									
Велика рогата худоба	311	375	409	439	478	476	471	482	484
Свині	91	110	108	112	113	114	к	116	к
Вівці та кози	35	42	47	50	к	к	76	к	к
Господарства населення									
Велика рогата худоба	328	386	452	502	484	438	464	465	539
Свині	116	138	132	119	125	123	к	—	к
Вівці та кози	42	44	48	54	к	к	68	к	к

Статистичний щорічник України за 2024 рік
Державна служба статистики України

. Продуктивність сільськогосподарських тварин

Базисні
темпи
зростання,
разів

	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024	
Середній надій молока від однієї корови, кг										
Господарства усіх категорій	2359	3487	4082	4644	5129	5155	5119	5476	5696	2,4
Підприємства	1588	2952	3975	5352	6634	6863	6611	7568	8167	5,1
Господарства населення	2960	3643	4110	4437	4666	4604	4569	4664	4663	1,6

Вплив сільського господарства на клімат

- Викиди парникових газів – сільське господарство є основним джерелом метану (через травлення жуйних тварин і вирощування рису) та закису азоту (через обробку ґрунту, внесення добрив і управління гноєм),
- Зміни у землекористуванні – перетворення лісів на сільгоспугіддя, розорювання пасовищ, осушення торфовищ та болотистих ділянок під посіви спричиняє швидке окиснення вуглецю, що накопичувався тисячоліттями, і його масове вивільнення в атмосферу,
- Деградація ґрунтів – нераціональні методи інтенсивного обробітку виснажують запаси органічного вуглецю в ґрунті, що перетворює його з поглинача вуглецю на джерело викидів,
- Технологічні процеси – викиди CO₂ відбуваються через спалювання палива сільськогосподарською технікою, а також під час таких процесів, як вапнування ґрунтів та внесення сечовини (карбаміду)

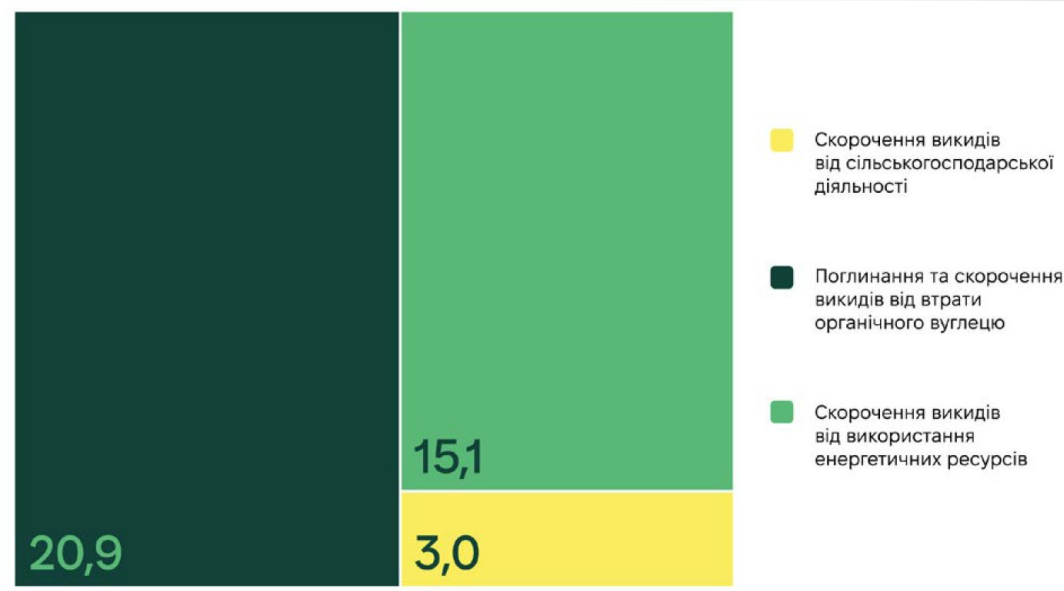

Вплив сільського господарства на клімат

Потенціал скорочення викидів парникових газів та збільшення поглинання вуглецю:

- ✓ Скорочення викидів парникових газів у сільському господарстві (наприклад, зменшення викидів від використання мінеральних добрив та палива, зменшення викидів від покращення систем поводження з відходами тощо);
- ✓ Збільшення поглинання вуглецю у сільському господарстві (наприклад, за рахунок використання покривних культур, технологій мінімального обробітку ґрунту та органічного землеробства);
- ✓ Забезпечення ресурсів для скорочення викидів в інших секторах (наприклад, за рахунок постачання сировини для виробництва твердого біопалива, рідкого біопалива чи біогазу та забезпечення скорочення викидів від споживання викопного палива в енергетиці, промисловості та транспорті).

39 млн т CO₂-екв.

Оцінений потенціал скорочення викидів парникових газів / збільшення поглинання вуглецю (млн т CO₂-екв.)

Джерело: <https://gto.dixigroup.org/assets/images/files/gto-agriculture-sectoral-study-2025.pdf>

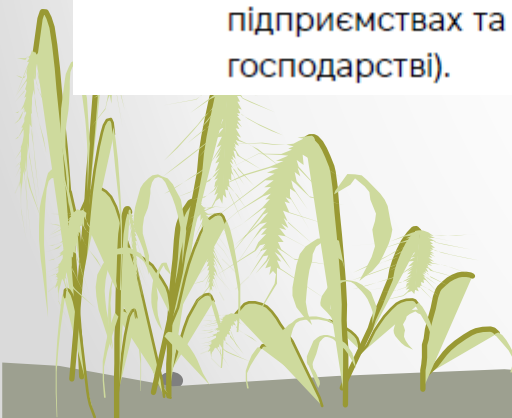
Вплив сільського господарства на клімат: особливості методології обліку

В Україні сільське господарство – це одне з найбільших джерел викидів парникових газів, які можна розділити на три основні категорії:

- ✓ Викиди від сільськогосподарської діяльності у рослинництві та тваринництві (такі джерела включаються у розділ «Сільське господарство» національних кадастрів викидів парникових газів);
- ✓ Викиди, пов'язані із землекористуванням та зміною землекористування у сільському господарстві (такі джерела викидів пов'язані із втратою органічного вуглецю ґрунту і включаються до підкатегорій «Орні землі» та «Пасовища» категорії «Землекористування, зміна землекористування та лісове господарство» національних кадастрів викидів парникових газів);
- ✓ Викиди, пов'язані із споживанням палива та енергії сільськогосподарськими підприємствами (такі джерела включаються до різних підкатегорій категорії «Діяльність із спалювання палива» національних кадастрів викидів і включають викиди від споживання пального сільськогосподарською технікою, викиди від спалювання різного роду палива стаціонарними джерелами на сільськогосподарських підприємствах та викиди, пов'язані із споживанням електричної енергії у сільському господарстві).

LULUCF – Land Use, Land-Use Change and Forestry

Сектор «Землекористування, зміни в землекористуванні та лісове господарство» є унікальним, тому що тільки в ньому можуть відбуватися поглинання парникових газів за рахунок росту біомаси, накопичення вуглецю в мертвій органічній речовині та в ґрунтах.

Вплив сільського господарства на клімат: особливості методології обліку

Agriculture (без LULUCF) включаються усі антропогенні викиди парникових газів, що безпосередньо пов'язані з сільськогосподарською діяльністю, але не зі змінами землекористування та запасів вуглецю	LULUCF
Кишкова ферментація (CH₄) – метан від травлення жуйних тварин	Лісові землі – зміни запасів вуглецю в надземній і підземній біомасі, мертвій органічній речовині та ґрунтах
Управління гноєм (CH₄, N₂O) – зберігання, обробка, компостування та внесення гною	Орні землі (рілля) – зміни запасів органічного вуглецю в ґрунтах унаслідок обробітку, сівозмін, конверсій земель
Сільськогосподарські ґрунти – прямі викиди N₂O: <ul style="list-style-type: none"> • внесення мінеральних добрив • внесення органічних добрив (гній, компости) • біологічна фіксація азоту бобовими культурами (вивільнення N₂O під час мінералізації фіксованого азоту в ґрунті) • повернення рослинних решток у ґрунт (заробка соломи, стерні, кореневих залишків після збирання врожаю) • випас тварин (азот з екскрементів на пасовищах) 	Луки та – зміни запасів органічного вуглецю в ґрунтах і трав'янистій біомасі внаслідок випасу, деградації або заліснення
Сільськогосподарські ґрунти — непрямі викиди N₂O: <ul style="list-style-type: none"> • вимивання та поверхневий стік азоту • випаровування NH₃ та NO_x з подальшою депозицією 	Водно-болотні угіддя – викиди та поглинання CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O при осушенні або повторному зволоженні торфовищ
Вирощування рису (CH₄) Анаеробні умови затоплених чеків	Забудовані землі – втрати запасів вуглецю при конверсії земель під інфраструктуру
Спалювання пожнивних решток у полі (CH₄, N₂O) після збирання врожаю	Інші землі
Вапнування ґрунтів (CO₂) (застосування вапняку, доломіту)	Переходи між категоріями землекористування (наприклад, рілля → луки, луки → ліси)
Внесення сечовини (CO₂) Гідроліз сечовини після внесення	

Вплив сільського господарства на клімат

Ukraine's Greenhouse Gas Inventory 1990-2023

Table ES.2.1. GHG emissions. Mt CO₂-eq.

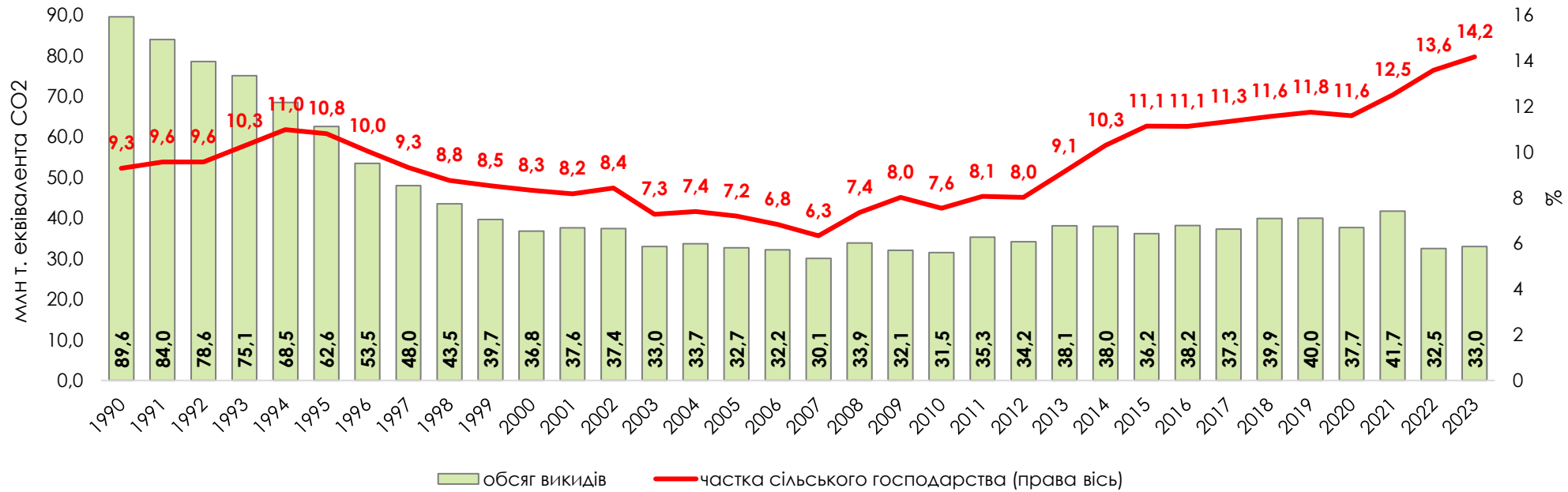
Gas	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Current year compared to base year, %
CO ₂ (excluding LULUCF)	706.5	390.2	285.7	313.5	294.4	223.8	234.1	223.3	231.9	222.2	207.1	210.6	143.0	139.3	-80.3
CH ₄	209.3	159.5	135.6	117.8	97.7	71.6	77.0	74.5	78.7	81.6	83.6	83.0	66.9	62.8	-70.0
N ₂ O	48.5	29.9	20.6	22.4	24.6	28.6	31.3	30.1	33.0	34.8	33.1	37.7	27.0	28.5	-41.4
HFCs*	NO	NO	14.4	271.9	715.3	826.3	943.7	1076.5	1483.2	1849.2	2000.4	2245.1	2329.8	2423.1	100
PFCs**	212.0	160.1	104.0	128.0	24.0	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	-100
SF ₆ *	0.0	0.1	0.4	4.6	10.0	20.2	25.1	29.4	34.5	40.0	44.6	50.3	54.2	57.2	727229.5
NF ₃ *	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	-
Net CO ₂ from LU-LUCF	-48.1	-46.3	-33.6	-18.5	-21.2	3.9	5.9	-2.7	6.9	4.9	-16.1	-5.6	-15.9	-11.3	-76.4
CO ₂ (including LULUCF)	658.4	343.9	252.0	295.0	273.2	227.8	240.0	220.6	238.8	227.1	191.0	205.0	127.2	128.0	-80.6
Total (excluding LULUCF)	964.4	579.4	441.7	453.9	417.2	324.8	343.3	328.8	345.0	340.3	325.2	333.5	239.2	232.9	-75.9
Total (including LULUCF)	916.5	533.4	408.3	435.7	396.2	328.9	349.3	326.3	352.1	345.4	309.7	328.1	223.5	221.7	-75.8
Total (excluding LULUCF), including indirect CO ₂	964.4	579.4	441.7	453.9	417.2	324.8	343.3	328.8	345.0	340.3	325.2	333.5	239.2	232.9	-75.9
Total (including LULUCF), including indirect CO ₂	916.5	533.4	408.3	435.7	396.2	328.9	349.3	326.3	352.1	345.4	309.7	328.1	223.5	221.7	-75.8

*emissions quoted in kt CO₂-eq.

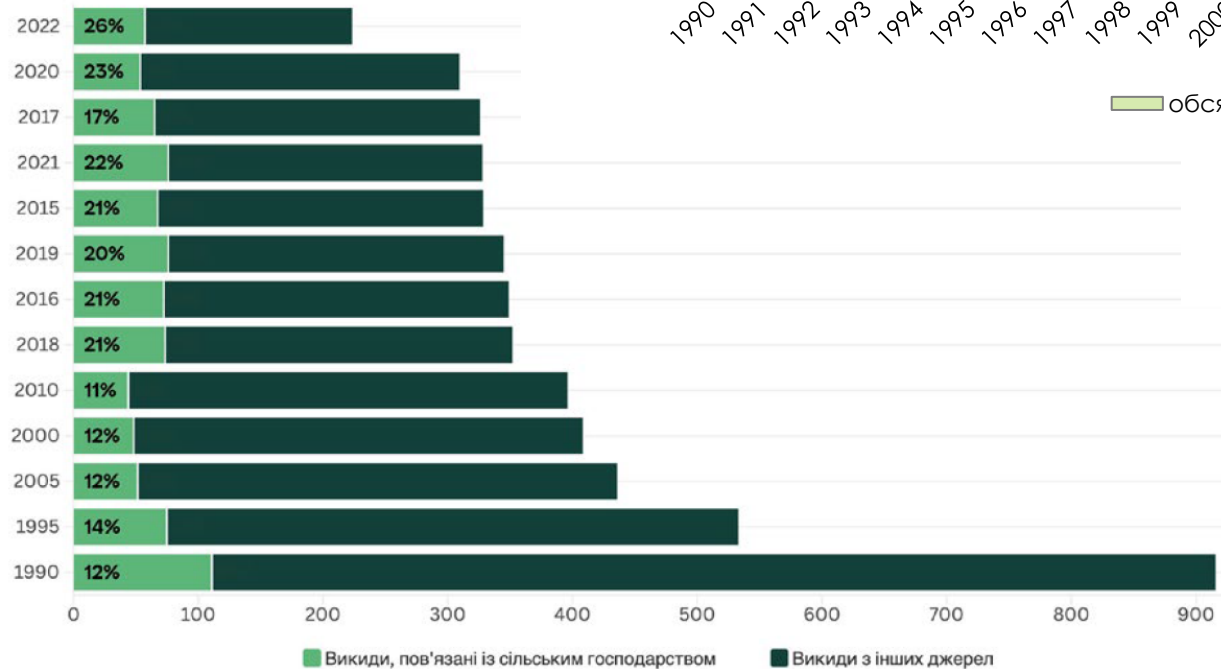
** there are no PFC emissions, as cooling agents containing the gas were not imported in 2011-2023

Викиди парникових газів сільським господарством України

Без LULUCF

3 LULUCF

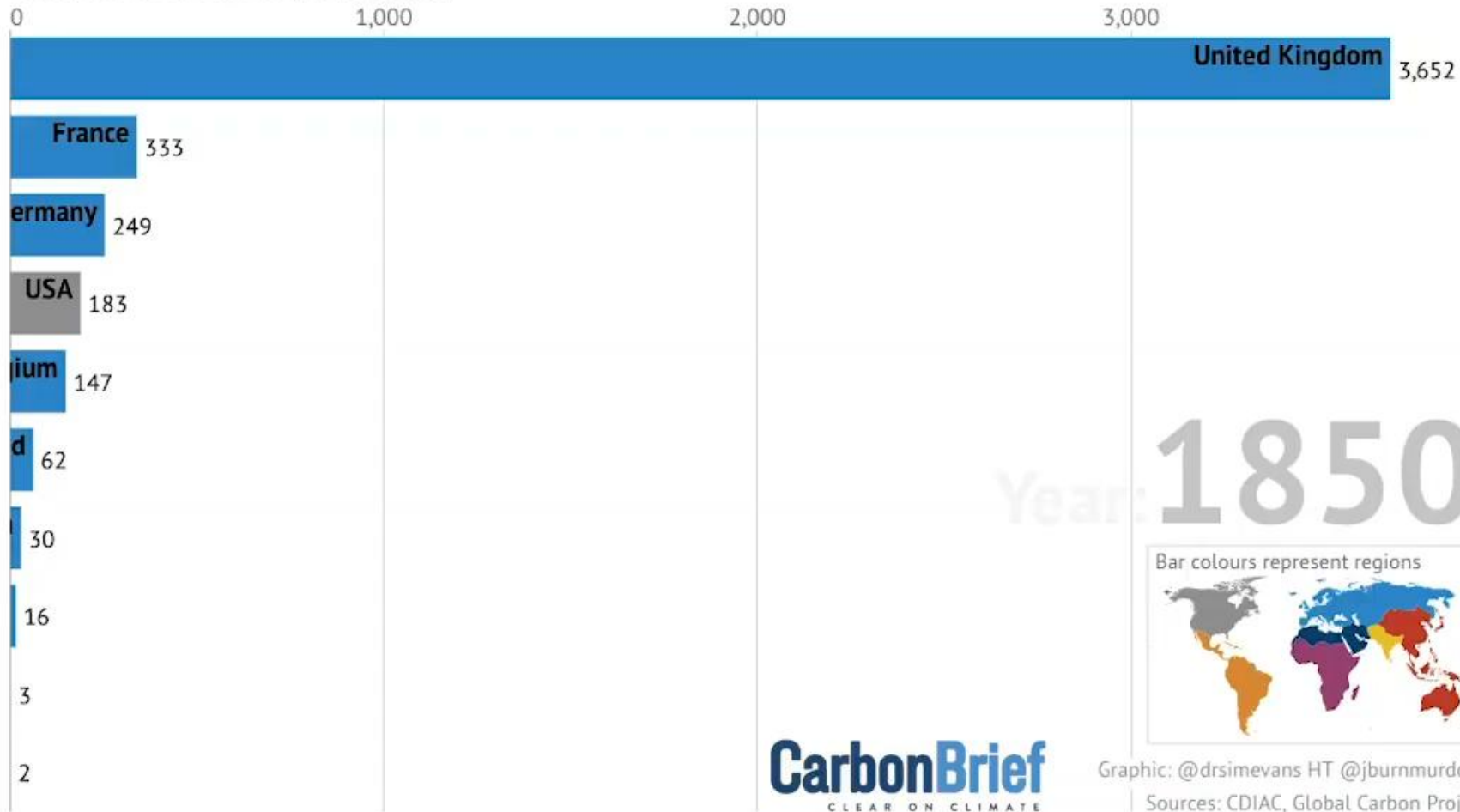

Побудовано автором за даними Національного звіту про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами в Україні за 1990-2023 роки https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Ukraine_NID_2025.pdf

The countries with the largest cumulative CO2 emissions since 1750

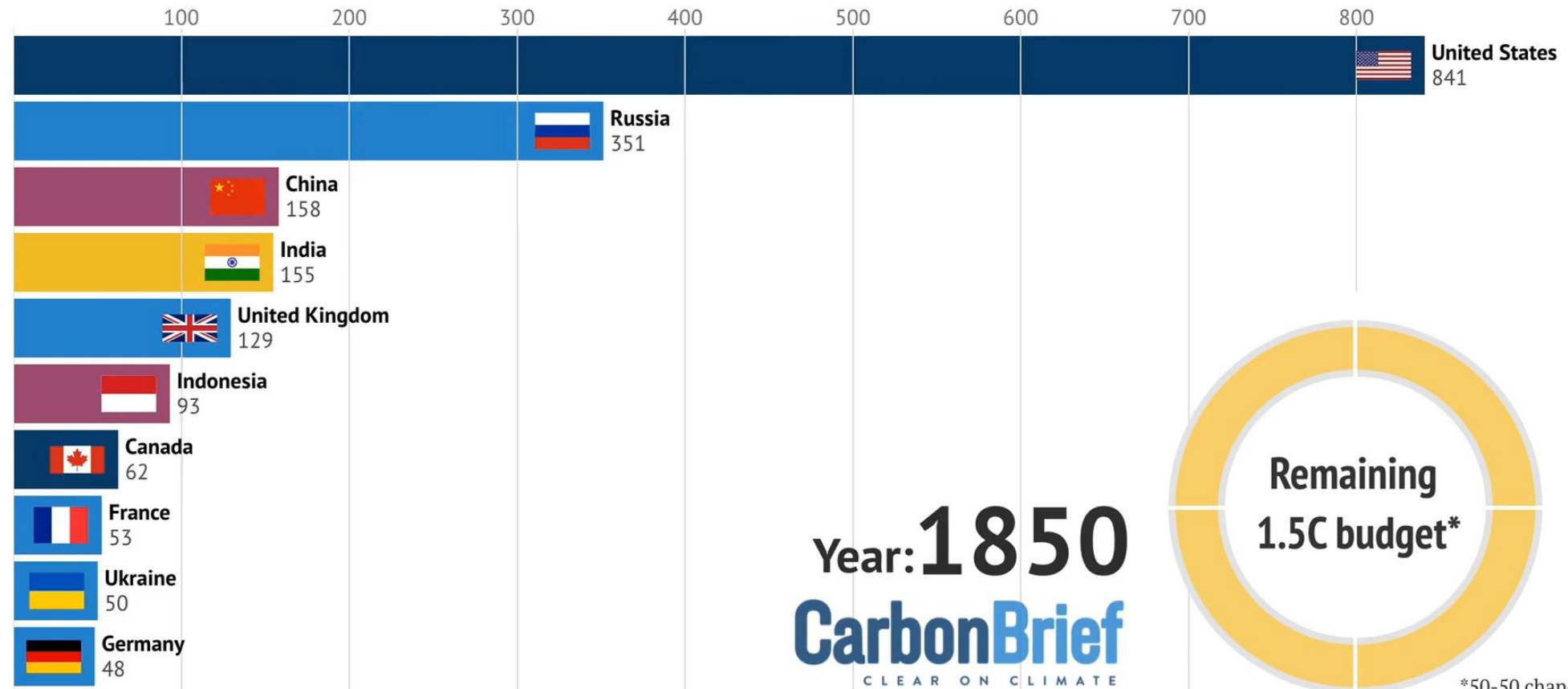
Cumulative CO2 emissions (million tonnes)

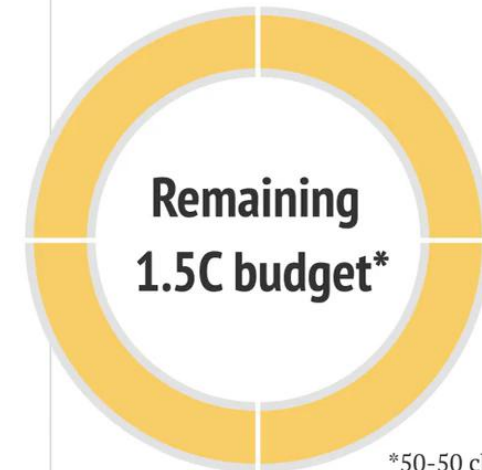
Which countries are historically responsible for climate change?

Cumulative CO2 emissions from fossil fuels, land use and forestry 1850-2021 (million tonnes)

Bar colours represent regions

Year: **1850**
CarbonBrief
CLEAR ON CLIMATE

*50-50 chance

Вплив сільського господарства на клімат

Table 5.1. Changes in GHG emissions in the Agriculture sector

Category	Emissions, kt CO ₂ -eq.			Trend, %	
	1990	2022	2023	by 1990	by 2022
3.A Enteric Fermentation	45,230.87	7,117.04	6,682.12	-85.23	-6.11
3.B Manure Management	7,176.14	2,250.66	2,183.53	-69.57	-2.98
3.C Rice Cultivation	242.40	11.62	47.31	-80.48	307.14
3.D Agricultural Soils	33,810.37	22,651.66	23,529.49	-30.41	3.88
3.E Prescribed Burning of Savannas *	NO	NO	NO	–	–
3.F Field Burning of Agricultural Residues **	NO	NO	NO	–	–
3.G Liming	2,592.08	110.00	65.95	-97.46	-40.05
3.H Urea Application	568.93	356.57	446.89	-21.45	25.33
Total for the sector	89,620.79	32,497.55	32,955.28	-63.23	1.41

* – the emissions not estimated;

** – field burning of crop residues prohibited by the Ukrainian legislation.

Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами в Україні за 1990-2023 роки
https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Ukraine_NID_2025.pdf

Вплив сільського господарства на клімат

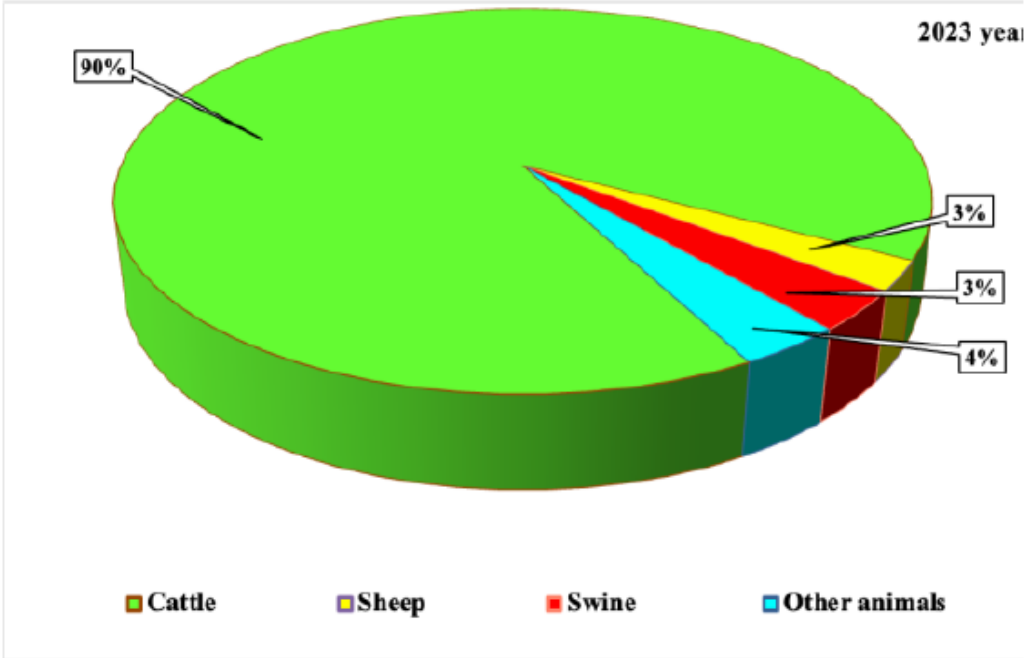
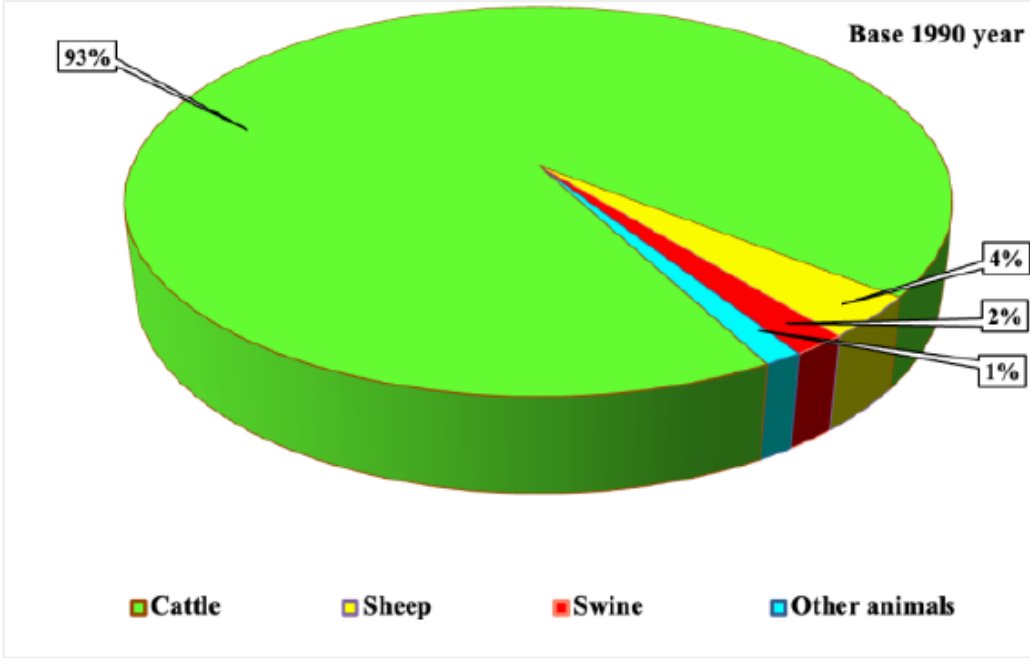

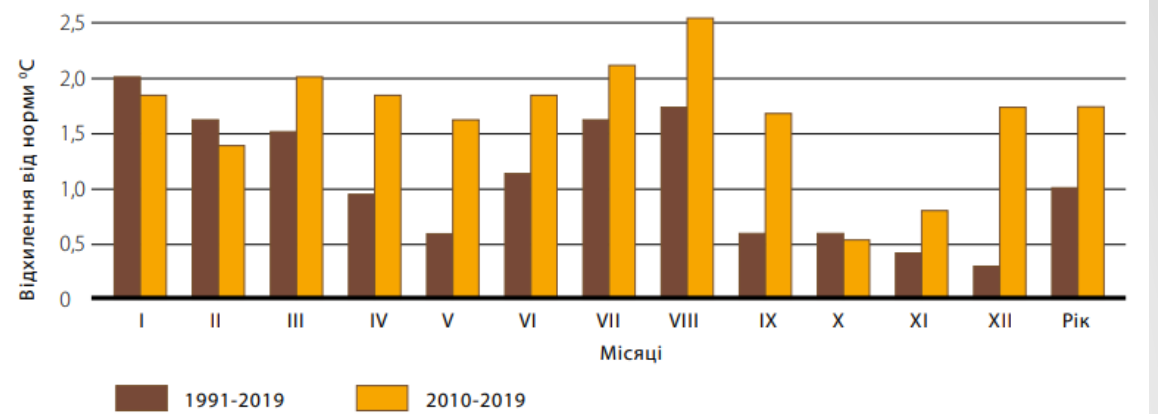
Fig. 5.3. Contribution of animal groups into the total methane emissions from enteric fermentation, %

Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами в Україні за 1990-2023 роки
https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Ukraine_NID_2025.pdf

Вплив зміни клімату на сільське господарство

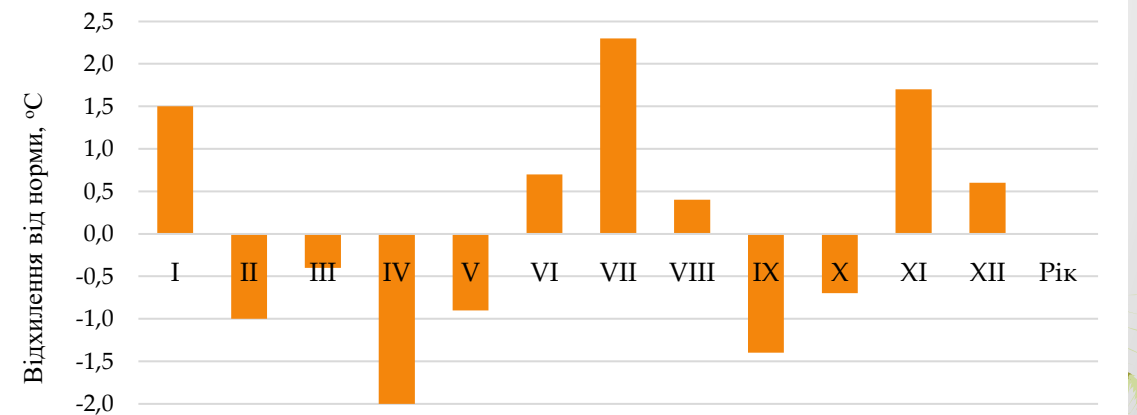
Головні прояви зміни клімату:

- підвищення температури, збільшення частоти тривалих хвиль спеки, подовження літнього сезону
- посилення суворості посух у вегетаційний період,
- південні регіони теплішають швидше, ніж решта країни,
- зміна сезонної мінливості опадів – збільшення кількості опадів узимку та зменшення влітку,
- зміна характеру опадів у вегетаційний період – зменшення їх частоти і збільшення інтенсивності, що перешкоджає ефективному накопиченню вологи в ґрунті,
- підвищення частоти та інтенсивності пізніх весняних заморозків,
- відсутність стійкого снігового покриву, що збільшує ризику вимерзання сільськогосподарських посівів

Відхилення від норми (1961-1990) середніх місячних температур повітря в Україні за періоди 1991-2019 рр. та 2010-2019 рр.

https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/Hanbuecher/Zmina_klimatu_v_Ukrajini_web3.pdf

Відхилення від норми середньої місячної температури повітря в Україні в 2021 р.

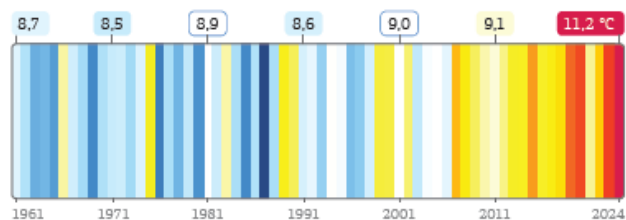
<https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Natsdopovid-2021-n.pdf>

Зміна клімату в Україні

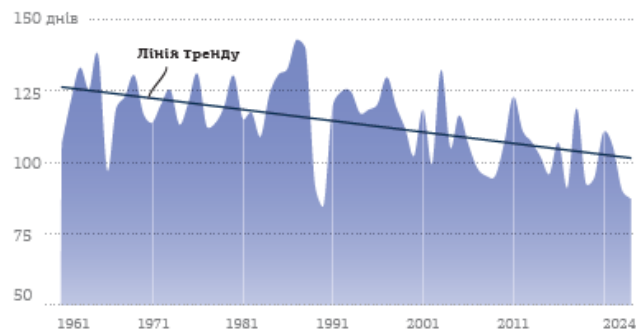
2024 рік став найспекотнішим за всю історію спостережень: середньорічна температура досягла 11,2 °С, перевищивши рекорд 2023 року. За останні два десятиліття в Україні сформувалися два стійкі кліматичні тренди — зростання середніх температур і зниження річної кількості опадів, що свідчить про поступове осушення клімату.

Аномальна спека і посуха у 2024 році негативно вплинули на накопичення ґрунтової вологи. Протягом літа запаси доступної вологи були швидко виснажені, а в осінньо-зимовий період 2024/25 року кількість опадів залишалася нижчою за середні історичні значення. Як наслідок, у 2025 році рівень ґрунтової вологи в більшості областей був значно нижчим за багаторічну норму.

Зміна середньорічної температури повітря в приземному шарі атмосфери в Україні, °С

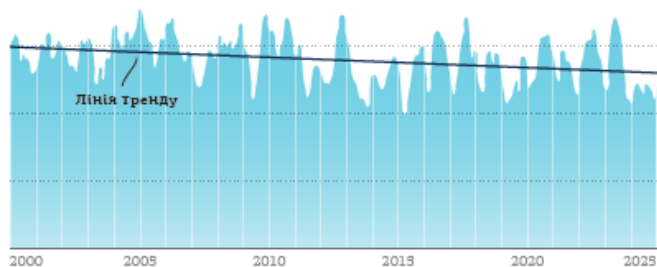
Річна кількість днів із заморозками (<0°C)

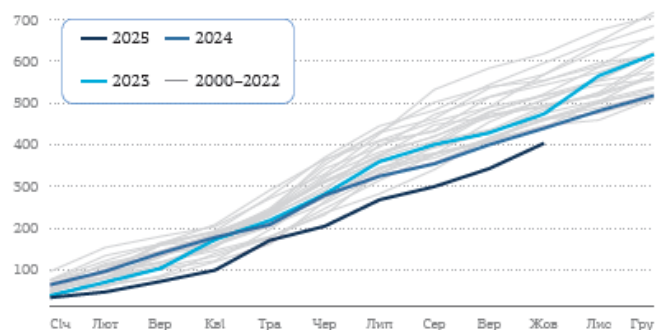
Зміна середньої вологості ґрунту

2025 р. у порівнянні з середнім значенням за 1990-2000 рр.

Середня вологість ґрунту, мм

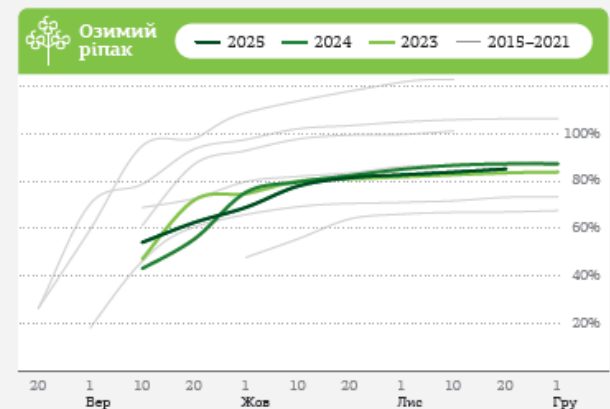
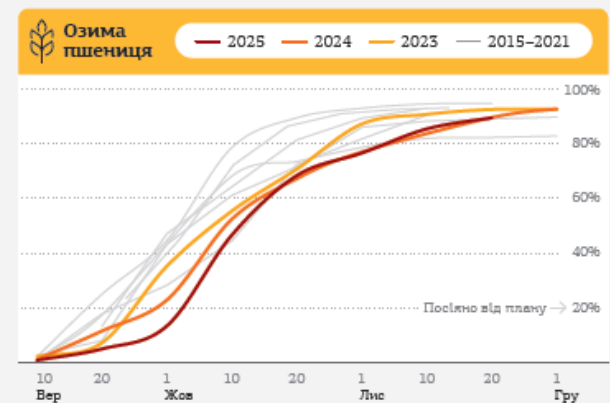
Накопичено опадів за рік, мм

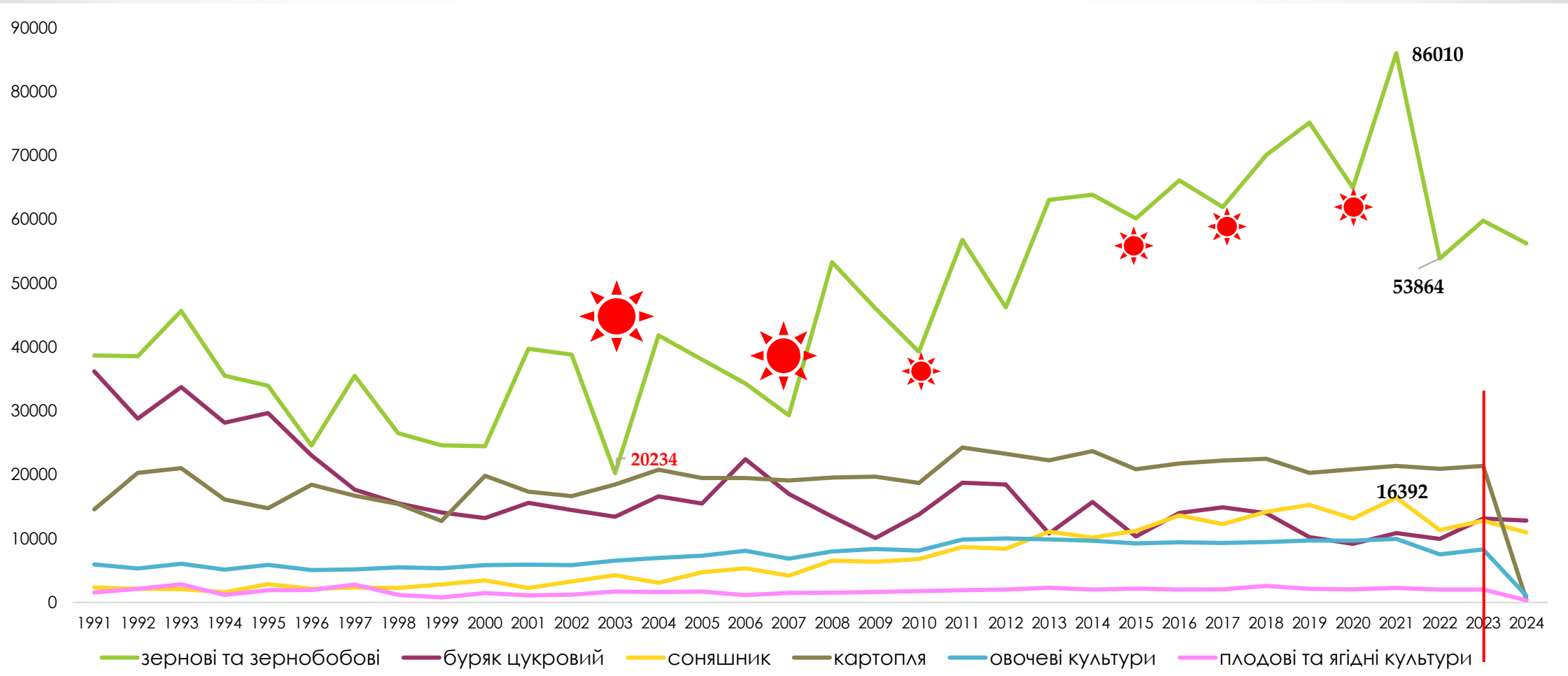

Зсув термінів сівби озимих культур

Зміна водного режиму безпосередньо трансформує строки посівної озимих культур і призводить до зміщення оптимального вікна сівби.

У південно-східних та центральних регіонах дефіцит продуктивної вологи у верхньому шарі ґрунту дедалі частіше змушує агровиробників відтермінувати посівну озимих до пізніших календарних строків або здійснювати сівбу в пересушений ґрунт із підвищеними ризиками зріджених сходів. Аналіз багаторічної динаміки осінньої посівної кампанії свідчить про системний зсув темпів сівби, який особливо чітко проявляється впродовж останніх трьох років.

Для 2024 р. дані по картоплі, овочевим культурам, плодовим та ягідним культурам наведено за категорією «підприємства». Оцінки показників за категорією «господарства населення» не наведено через їх недостатню якість у зв'язку з відсутністю необхідних для розрахунків джерел статистичної інформації та адміністративних даних.

Побудовано автором за даними ДССУ

Динаміка валового збору сільськогосподарських культур в Україні в 1991-2024 рр., тис т

Негативний вплив зміни клімату на сільське господарство

Кліматичний чинник	Вплив на рослинництво	Вплив на тваринництво
Підвищення температури / хвилі екстремальної спеки	<ul style="list-style-type: none"> – Зниження врожайності культур через перегрів – Скорочення тривалості періоду оптимального росту – Стрес для рослин, зменшення якості плодів 	<ul style="list-style-type: none"> – Тепловий стрес, ризик захворювань – Зниження продуктивності тварин – Підвищені витрати води для охолодження та пиття
Зменшення кількості опадів / посуха	<ul style="list-style-type: none"> – Водний дефіцит, обмеження росту рослин – Погіршення якості ґрунту та ерозія – Зниження потенційного приросту від CO₂ (без достатньої вологи рослини не можуть ефективно використовувати CO₂ для фотосинтезу) 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатність кормів через зменшення врожайності трав та кормових культур – Вплив на стан водойм і питної води для тварин
Збільшення випаровування внаслідок підвищення температури	<ul style="list-style-type: none"> – Дефіцит вологи в ґрунті – Підвищення ризику посушливих періодів – Ускладнення землеробства в зрошуваних регіонах 	<ul style="list-style-type: none"> – Підвищене споживання води тваринами – Погіршення умов для випасу та збереження кормів
Екстремальні опади / паводки	<ul style="list-style-type: none"> – Руйнування посівів, пошкодження кореневої системи – Ерозія ґрунту та змивання поживних речовин – Поширення хвороб 	<ul style="list-style-type: none"> – Руйнування інфраструктури фермерських господарств – Загроза для тварин (затоплення загонів, фермерських будівель)
Зменшення весняного стоку річок / дефіцит води	<ul style="list-style-type: none"> – Неможливість забезпечити зрошення – Зниження врожайності та якості культур 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатність води для пиття та охолодження тварин – Обмеження вирощування водних (рибництво, креветки, молюски тощо) і напівводних (качки, гуси) видів тваринництва
Збільшення частоти та інтенсивності екстремальних явищ	<ul style="list-style-type: none"> – Фізичне ушкодження рослин – Поширення шкідників і хвороб 	<ul style="list-style-type: none"> – Травмування тварин – Поширення захворювань, стрес

Observed Northward Migration of Agro-Climate Zones in Europe Will Further Accelerate Under Climate Change

A. Ceglar , M. Zampieri, A. Toreti, F. Dentener

First published: 26 August 2019 | <https://doi.org/10.1029/2019EF001178> | [VIEW METRICS](#)

 SECTIONS

PDF

TOOLS

SHARE

Abstract

This study focuses on the northward shift of homogeneous agro-climate zones in Europe analyzed for the observed past and projected climate conditions for the next decades. Statistical cluster analysis is used to derive eight main agro-climatic zones driven by two agro-meteorological indicators, namely, active temperature sum and thermal growing season length. The northward shift of homogeneous agro-climate zones and the corresponding change of crop growth suitability are analyzed together with the change of exposure of crops to temperature-related climate extremes during the growing season. Gradual warming over Europe has contributed to a lengthening of the growing season and an increased active temperature accumulation, accompanied by more frequent occurrence of warm extreme climate events. Using a set of five high-resolution regional climate scenarios, we calculate that a major part of Europe will be affected by further northward climate zone migration. In the next decades, the migration of agro-climatic zones in Eastern Europe may reach twice the velocity observed during the period 1975–2016. Several regions of the Mediterranean may lose suitability to grow specific crops in favor of northern European regions. This indicator-based assessment suggests that the potential advantages of the lengthening of the thermal growing season in northern and eastern Europe are often outbalanced by the risk of late frost and increased risk of early spring and summer heat waves.

Key Points

- Agro-climate zones in eastern Europe have experienced a northward migration velocity of 100 km per 10 years over the past 40 years

<https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1029/2019EF001178>

Поради для південних регіонів

Експерти радять фермерам південних регіонів не чекати чуда, а переглядати структуру посівів відповідно до нових кліматичних реалій.

Що працює на півдні зараз:

- Озимі культури (озима пшениця, озимий ячмінь) – практично перестали вимерзати
- Ранні ярі культури (горох, ярий ячмінь, льон олійний) – сформують врожай навіть при мінімальній вологі

Чого краще уникати:

- Пізні ярі культури (соняшник, кукурудза на зерно) – у посушливих умовах не дадуть нормального врожаю

<https://agronews.ua/news/pivnich-i-zahid-ukrayiny-demonstruyut-rekordni-vrozhayi-do-10-tonn-pshenycki-z-gektara>

Заходи щодо мінімізації кліматичних ризиків в сільському господарстві

- ❖ запровадження ресурсозберігаючих технологій,
- ❖ диверсифікація вирощуваних культур, селекція посухостійких сортів рослин,
- ❖ застосування точного землеробства як інструменту кліматично розумного сільського господарства,
- ❖ запровадження систем агромоніторингу, які дозволяють оперативно аналізувати стан культур і приймати рішення на основі супутникових даних,
- ❖ використання органічної мульчі для збереження вологи;
- ❖ посів гібридів, адаптованих до короткого вегетаційного періоду;
- ❖ використання систем зрошення з крапельною подачею;
- ❖ підвищення точності прогнозування завдяки агрометеостанціям;
- ❖ протидія ерозії через сидерати (покривні культури) і контурне землеробство.
- ❖ зміцнення систем фітосанітарного контролю,
- ❖ інвестиції у технології моніторингу та прогнозування поширення хвороб і шкідників.

2018 рік

Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку до 2050 року (ненормативний документ)

2019 рік

Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів в Україні»

2021 рік

- Оновлений національно визначений внесок України до Паризької угоди
- Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року

2023 рік

План заходів з реалізації кліматичної політики в рамках ініціативи скорочення викидів метану «Global Methane Pledge»

2024 рік

- Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року
- Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року
- Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики»

2025 рік

- План заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів
- Другий національно визначений внесок України до Паризької угоди

Прийняті нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти щодо клімату,
які відповідають Паризькій угоді

Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року

Документ [1363-2021-р](#), чинний, поточна редакція — **Прийняття** від **20.10.2021**

[Інформація](#) [Зберегти](#) [Картка документа](#) [Зміст документа](#) [Пошук у тексті](#) [Текст для друку](#)

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р
Київ

Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року

1. Схвалити такі, що додаються:

[Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року](#) (далі - Стратегія);

[операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року](#).

Соціально-економічні сектори, які є
вразливими до наслідків зміни клімату:

Біорізноманіття

Водні ресурси

Енергетика

Громадське здоров'я

Лісове господарство

Прибережні території

Рибне господарство

Сільське господарство та ґрунти

Територіальні громади

Транспорт та інфраструктура

Туризм

Сільське господарство та ґрунти

Сільське господарство є вразливим до впливів зміни клімату через виникнення екстремальних погодних явищ. Позитивними наслідками впливу зміни клімату в сільському господарстві України є подовження тривалості вегетаційного періоду (за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), триваліший вегетаційний період дасть змогу поліпшити розподіл окремих видів та покращить можливості для вирощування нових, більш теплолюбних видів або вторинних культур), зміщення природних кліматичних зон на північ, що дає можливість вирощувати більш теплолюбні культури, та потенційне підвищення врожайності зернових за рахунок збільшення концентрації вуглекислого газу в атмосфері. Особливо чутливими до збільшення вмісту вуглекислого газу в атмосфері є пшениця, ячмінь, соняшник, соя, рис.

Серед основних загроз агросектору такі: скорочення міжфазних періодів від цвітіння до дозрівання, що негативно впливатиме на врожайність; поширення шкідників, хвороб та бур'янів, що призводить до втрат врожаю та збільшення використання пестицидів і ветеринарних препаратів.

Потребують нагального розв'язання проблеми деградації земель та опустелювання, відновлення антропогенно змінених екосистем, удосконалення структури сільськогосподарських угідь та напрямів господарської діяльності з метою формування збалансованого співвідношення між сільськогосподарськими угіддями та забезпечення екологічної безпеки і рівноваги території.

Негативними наслідками впливу зміни клімату в Україні, зокрема підвищення частоти та інтенсивності екстремальних погодних явищ, можна вважати зниження родючості ґрунтів, зменшення продуктивності сільськогосподарських культур, необхідність виведення та впровадження нових сортів, більш стійких до посух та високих температур, розширення зрошення. Потребують нагального розв'язання проблеми вітрової та водної ерозії, опустелювання, засолення ґрунтів. Зростає частота посух, наслідками яких є непоповнення або недостатнє поповнення підземних вод, що може посилити вітрову ерозію ґрунтів. Підвищення температури повітря разом із зміною характеру опадів призводить до зниження коефіцієнта зволоженості. Погіршується вологозабезпеченість ґрунтів і рослин, знижується кількість органічного вуглецю і відповідно гумусу у ґрунтах. Від температури значно залежить мікробіота ґрунту та вміст у ньому органічної речовини. Підвищується кількість шкідників та чужорідних видів, активізується їх розмноження протягом року. Через зміну характеру опадів ґрунти не здатні поглинати воду в повному обсязі, волога в ґрунтах не затримується, змивається родючий шар ґрунту.

На Півдні та Південному Сході збільшується повторюваність як весняно-літніх, так і літньо-осінніх посух, тож загострюється потреба у відновленні та розширенні зрошення.

Унаслідок впливу зміни клімату, за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), тваринництво в Україні скорочуватиметься через зменшення продуктивності багатьох порід худоби, поширення хвороб, зменшення площ земель, придатних для випасу худоби, та нестачу води для задоволення потреби у напуванні.

Про основні засади державної кліматичної політики

Документ 3991-ІХ, чинний, поточна редакція – Прийняття від 08.10.2024

Розділ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) адаптація до зміни клімату - процес, спрямований на зменшення вразливості чи забезпечення стійкості соціоекологічних систем та інфраструктури до впливу зміни клімату з метою пристосування до нових кліматичних умов, запобігання (зменшення) негативним наслідкам зміни клімату;

2) антропогенна діяльність - будь-яка діяльність людини, що впливає на зміну клімату, у тому числі на зміну складових атмосфери, обсяги викидів парникових газів, зміну ландшафтів, використання природних ресурсів;

3) антропогенні викиди - надходження в атмосферне повітря парникових газів, забруднюючих речовин або суміші таких речовин внаслідок здійснення антропогенної діяльності;

4) видалення парникових газів - процес або вид діяльності, спрямований на зниження концентрації парникових газів в атмосферному повітрі з метою пом'якшення наслідків зміни клімату;

5) викиди парникових газів - надходження в атмосферне повітря парникових газів;

6) джерела викидів парникових газів - об'єкти, процеси або види діяльності, що спричиняють викиди парникових газів в атмосферне повітря;

7) заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату - система конкретних дій, стратегій та програм, спрямованих на зменшення вразливості екосистем, населення та економіки до негативних наслідків зміни клімату, зокрема щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та/або збільшення обсягів їх видалення;

8) зміна клімату - зміна стану кліматичної системи понад природну мінливість клімату, що прямо чи опосередковано пов'язана з антропогенною діяльністю та спостерігається протягом порівнянних періодів часу;

9) кліматична нейтральність - стан, за якого загальний обсяг антропогенних викидів парникових газів дорівнює або компенсується загальним обсягом видалених парникових газів;

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про основні засади державної кліматичної політики

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- Стаття 1. Визначення термінів
- Стаття 2. Предмет та сфера дії Закону
- Стаття 3. Принципи державної кліматичної політики
- Стаття 4. Цілі державної кліматичної політики

Розділ II. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ, НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

- Стаття 5. Визначення засад державної кліматичної політики, державне регулювання та управління у сфері державної кліматичної політики
- Стаття 6. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи з питань зміни клімату
- Стаття 7. Наукове забезпечення досягнення цілей державної кліматичної політики

Розділ III. ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

- Стаття 8. Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України
- Стаття 9. Національно визначений внесок України до Паризької угоди
- Стаття 10. Національний план з енергетики та клімату
- Стаття 11. Стратегія адаптації до зміни клімату
- Стаття 12. Секторальні програмні документи щодо зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів пог...
- Стаття 13. Секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату
- Стаття 14. Планування державної кліматичної політики на регіональному та місцевому рівнях
- Стаття 15. Врахування цілей державної кліматичної політики у програмах комплексного відновлення Автономної Республіки Крим, областей, територій територіальни...

Розділ IV. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

- Стаття 16. Фіскальні інструменти для досягнення цілей державної кліматичної політики
- Стаття 17. Ринкові механізми та інструменти реалізації державної кліматичної політики
- Стаття 18. Організаційно-економічні механізми та інструменти для досягнення цілей державної кліматичної політики
- Стаття 19. Інструменти державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання для досягнення цілей державної кліматичної політики
- Стаття 20. Інструменти стимулювання населення для досягнення цілей державної кліматичної політики
- Стаття 21. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення цілей державної кліматичної політики
- Стаття 22. Інформування громадськості, її участь та доступ до інформації щодо зміни клімату

Розділ V. НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ. ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ

- Стаття 23. Моніторинг та оцінка реалізації державної кліматичної політики
- Стаття 24. Прогнозування у сфері зміни клімату

Розділ VI. НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АНТРОПОГЕННИХ ВИКИДІВ ІЗ ДЖЕРЕЛ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ ТА ВИДАЛЕННЯ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ ПОГЛИНАЧАМИ

- Стаття 25. Оцінка антропогенних викидів парникових газів та видалення парникових газів поглиначами
- Стаття 26. Національний звіт про інвентаризацію антропогенних викидів із джерел парникових газів та видалення парникових газів поглиначами

SWOT-аналіз агробізнесу в контексті зміни клімату

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Родючі ґрунти,Велика площа сільськогосподарських угідь,Досвід у агровиробництві,Розвиток агротехнологій та цифровізації,Великий експортний потенціал,Збільшення інвестицій у сталий розвиток.	<ul style="list-style-type: none">Висока залежність від природних умов,Залежність від традиційних культур,Недостатня адаптація до змін клімату (зрошення, нові культури),Дефіцит водних ресурсів на півдні,Обмеженість фінансових ресурсів для впровадження адаптаційних заходів,Висока енергозатратність та залежність від викопного палива.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none">Розвиток адаптивних сортів рослин,Розширення зон вирощування теплолюбивих культур,Використання засухоустійких і солестійких сортів рослин,Впровадження технологій збереження вологи (ноу-тіл, краплинне зрошення),Використання альтернативних джерел енергії (біогаз, сонячна енергетика),Державні та міжнародні програми підтримки кліматично-орієнтованого агробізнесу.	<ul style="list-style-type: none">Посухи, зміна режимів опадів, підвищення середньорічної температури.Збільшення частоти екстремальних погодних явищ (буревії, град, повені).Зниження врожайності традиційних культур,Деградація ґрунтів, зростання ерозії та опустелювання,Зростання конкуренції на світовому ринку через кліматичні зміни.

Дякую за увагу

